

**Murat Özyaşar'ın belleksiz dili
'Kimsiz'lerin kimi olmak için yazmak
Diyarbakır: Kederiyle, kaderiyle bir yerli olmak
Sözlü ve yazılı kültürün sınırında: Aslı Gibidir**

4

Murat Özyaşar'ın belleksiz dili

11

Murat Özyaşar: Kırılmış dilden kastım bu!

Adalet Çavdar

16

'Kimsiz'lerin kimi olmak için yazmak

Doğuş Sarpkaya

19

Diyarbakır: Kederiyle, kaderiyle bir yerli olmak

Emek Erez

23

Sözlü ve yazılı kültürün sınırında: Aslı Gibidir

Gökhan Yavuz Demir

26

Hepsi Diyarbakır hikâyeleri

Vecdi Erbay

30

Murat Özyaşar Kitapları

Sayı: 61 | Haziran 2019

Yayın Sahibi

AND Gazetecilik ve Yayıncılık,

San. ve Tic. A.Ş. adına

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Cennet Sepetci / Anıl Mert Özsoy

Katkıda Bulunanlar

Abdullah Aren Çelik, Adalet Çavdar,

Vecdi Erbay, Doğu Sarpkaya, Emek

Erez, Gökhan Yavuz Demir

Yönetim Yeri:

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.

Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234

Sarıyer/İstanbul

Santral (212) 3463601, Faks (212)

3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,

haber ve fotoğrafların her türlü telif

hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık

Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin

alınmadan, kaynak gösterilmeden ve

link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Çağımızın önemli öykücülerinden Murat Özyaşar, bu kez bir anlatı kitabı olan Aslı Gibidir-Diyarbakır Hikayeleri ile okur karşısında...

Ayna Çarpması ve Sarı Kahkaha ile okur katında kendine has bir yer edinen Özyaşar, yeni kitabında dille olan ilişkisini, kentle, kentin ruhuyla bir edebiyatçının hemhal olma meselesini kaleme alıyor. Aslı Gibidir-Diyarbakır Hikayeleri'ndeki denemeler, yaşanan acı, terk edilmişlik, yalnızlık ve öfke minvalinde üçüncü kişilerin tanıklıklarının hikâyesi olarak karşımıza çıkıyor. Burada, anlatının başkişisi olarak Diyarbakır, okurun tam karşısında duruyor. Özyaşar, Kürtçeye, Kör Recep'e, Diyarbakır'ın elleri kokan çocuklarına, analara, ama en çok da Dünya Ana'ya saygı durumunda bulunuyor.

Bir edebiyatçının kendisiyle restleşmesi de diyebileceğimiz bu anlatılar, bugünün Diyarbakır'ının kaydını tutmak gibi yavan bir derdi kanırtmak yerine, geleceğe kalacak bir şehri deşme, kanatma ve sahiplenme yoluna giriyor.

Abdullah Aren Çelik, Emek Erez, Doğu Sarpkaya, Gökhan Yavuz Demir ve Vecdi Erbay Aslı Gibidir-Diyarbakır Hikayeleri üzerine söz alırken, Adalet Çavdar, Murat Özyaşar'la röportaj yaptı.

Marifet iltifata tabidir.

İyi okumalar

Anıl Mert Özsoy

Murat Özyaşar'ın belleksiz dili

Murat Özyaşar'ın kaleme aldığı *Aslı Gibidir*'deki denemeler, *Sarı Kahkaha* ve *Ayna Çarpması*'ndaki öyküler yaşanan acı, terk edilmişlik, yalnızlık ve öfke minvalinde üçüncü kişilerin tanıklıklarının hikâyesi olarak karşımıza çıkar. Randal bir topluluğun yaşadıklarının neden kayıt altına alınmadığını merak eder, öyle anlaşıyor ki bunun nedeni kendi dilinin yazıyla kurması gereken sağlıklı bir ilişkisinin olmayışıdır. Fakat dil ve aidiyet meselesi böyledir diye yaşanan onca acının kaydı tutulmamalı mıdır? Belki bu noktada sorulması gereken en önemli soru budur.

Abdullah Aren Çelik

Jonathan J. Randal'ın *Bunca Bilgiden Sonra Ne Bağışlaması?* isimli kitabı, Saddam Hüseyin'in iktidarı döneminde yaşananları mercek altına alır. Randal bu kitap başlığını T. S. Eliot'ın *Çorak Ülke Dört Kuartet* ve *Başka Şiirler* kitabındaki *Gerontion* şiirinden alır. Randal'ın şiirdeki bu dizeyi kitap ismi olarak düşünmesi boşuna değildir. Zira Irak Kürdistan bölgesinden İran'a, İrandan Suriye'ye, Suriye'den Türkiye'ye uzanan ve uzun yılları alan kapsamlı bir çalışma ortaya koyar. Bu süre zarfında, yıllarca Irak'ın kuzeyinde ve İran'la sınırı olan köyleri gezer. Kürt iç savaşına dair araştırmalar yapar. Irak ve İrandan insanlarla konuşur, işlenen katliamları, tecavüzleri, cinayetleri araştırır ve olup bitenlerin tek tek kaydını tutar. Topladığı onca acılı hikâyeyi kitaplaştırır en sonunda. Araştırma esnasında bir şey yazarın dikkatini çeker; yaşanan onca şey neden kayıt altına alınmamıştır? Saddam'ın ve dönemin İran hükümetlerinin yaptıklarına dair özetle şöyle bir not düşer tarihe: Bu zulme maruz kalanlar, kendilerine bu kötülüğü reva görenleri nasıl affedecektir? Bunca bilgi edindikten sonra bu şiddeti, bu kötülüğü yaratanların nasıl olur da affedileceğini merak eder. Kitaba da *Bunca Bilgiden Sonra Ne Bağışlaması?* ismini o nedenle verir. Randal, İran ve Türkiye sınırına yığılan insanların, sınır boylarında kendilerini bekleyen "dilsizliğinden" bahseder. Ülkelerinde maruz kaldıkları onca şeyi yazamamış, kayıt altına alamamış bunca insanın sınır boylarında garip bir terk edilmişlikle yaşamları son bulur. Kayıtlar yüz binlerce insanın İran'a girmek için "sınırı" yığıldığı ve orada bekletildiği için soğuk ve açlıktan öldüğünü yazar. Bir acının coğrafik sınırları, bu insanlar için kendilerine ait olmayan bir dilin sınırında affedilmez bir nefrete dönüşür. Randal yaşanan onca acının, başka dildeki bir acıya dönüşmesinin nedenini Kürt dilinin parçalı oluşuna ve bu nedenle de birlik olunamamasına, dolayısıyla ortak bir bellek oluşturulamamasına bağlar:

"Kürtler alfabe çeşitliliği bakımından bölünmüş durumdadır. İrandaki Gorani, Fars yazısı kullanılır. Sorani, İran ve Irak'ta olduğu gibi. Fakat yurtdışındaki Türkiyeli Kürtler, Fransız Mandası sırasında Suriye'de Emir Kamıran Bedirxan tarafından düzenlenen, değiştirilmiş bir Latin alfabesiyle Kurmanci öğreniyorlar. Kaçak olarak Türkiye'ye sokulan kitaplar, gazeteler ve dergilerde bu alfabe kullanılıyor. Eski Sovyetler Birliği'ndeki Kürtler, Kril alfabesi kullanıyor. Tüm bu faktörler, genelde dağlık alanın doğal izolasyonu ve bölünmüşlüğü Kürt birliğinin tüm Kürtler tarafından kullanılan ve de anlaşılabilir tek dil ve tek alfabeyle daha iyi sağlanacağına kani olmuş milliyetçileri umutsuzluğa itmiştir." (1)

Kayıtlı tutulmayan pek çok toplumsal olay, cinayet ve yıkım tarih sahnesinden silinip gitmiştir. Bunda tarihi yazanların, kazananlar olmasının payı çoktur. Millet olmanın, dahası güç-

‘Özyaşar’ın Dünya Ana üzerinden dile getirdiği yalnızlık yani “kimsizlik” aynı zamanda yaşanan bir trajediyi işaret eder. Dikkat edilirse, saf bir Zazacayla başlayan Dünya Ana’nın konuşması, bir noktada Türkçeye döner. “Kimsesiz” sözcüğünün, “kimsiz” şeklinde Dünya Ana’nın dilinden dökülmesi bize iki şeyi anlatır. Bunlardan birincisi sözü kullanan kişinin Türkçeyi bilmediği, ikincisi, kendisine acıyı yaşatan gücün “Türkçe” dilinin içinde muhafaza edilen ve iktidarını o dil üzerinden kuran bir güç olduğudur.’

lü olmanın en önemli yapı taşlarından biri belki de oluşturulan toplumsal bellektir. Bu da dille mümkündür. Güçlü devletlerin işgal ettikleri ülkelerde yaptıkları ilk şey, arşivleri ortadan kaldırmak, tarihî mekânları yok etmek, kütüphaneleri yakmak olur. Dünya tarihi bu ve buna benzer trajedilerle doludur. Dolayısıyla “bellek” denen şey öldürenin ve yok edenin dili üzerinden kendi lehine işleyen tarihsel bir süreç şeklinde cereyan eder.

Murat Özyaşar’ın “Aslı Gibidir,” denemesi de bellek, hatırlama, unut(a)mama minvalinde okunacak bir metin. Kitaptaki bütün denemeler bizi bir toplumun gündelik yaşamına, belleğine, acılarına, kayıplarına, yalnızlığına ve en çok da sahihsizliğine götürüyor. Kitabın ikinci denemesi Muhteşem İmkânsızlık sanki yalnızca bu sahihsizliği anlatır gibidir.

‘KİMSİZ KALDIM, KİMSİZ KALDIM, DİRDİME YANAK YOK’

“Çayan Demirel’in Dersim ‘38 Belgeseli’ni seyredenlerin gözünden kaçmasını istemediğim bir anı var. 38 Dersim Felaketi’ne tanıklık eden Dünya Ana, belgeselde tanıklığını anlatırken önce saf bir Zazaca ile konuşmaya başlar, devamında Zazaca sözcüklerine Türkçe sözcükler karışır ve en sonunda ise konuşmasını kır edilmiş, kırılmış Türkçe bir cümleyle bitirir: ‘Kimsiz kaldım, kimsiz kaldım, derdime yanak yok.’”

Bir trajedi bundan daha iyi özetlenebilir mi acaba? Özyaşar’ın Dünya Ana üzerinden dile getirdiği yalnızlık yani “kimsizlik” aynı zamanda yaşanan bir trajediyi işaret eder. Dikkat edilirse, saf bir Zazacayla başlayan Dünya Ana’nın konuşması, bir noktada Türkçeye döner. “Kimsesiz” sözcüğünün, “kimsiz” şeklinde Dünya Ana’nın dilinden dökülmesi bize iki şeyi anlatır. Bunlardan birincisi sözü kullanan kişinin Türkçeyi bilmediği, ikincisi, kendisine acıyı yaşatan gücün “Türkçe” dilinin içinde muhafaza edilen ve iktidarını o dil üzerinden kuran bir güç olduğudur.

Dünya Ana’nın konuşmasının sonunda Türkçe ifade ettiği “Kimsiz kaldım, kimsiz kaldım, derdime yanak yok,” sözleri aslında bir tavır, bir öfke, bir haykırıştır. Bunun da nedeni, Dünya Ana’nın bir türlü kendi dilinde oluşamayan belleğidir. Zira bellek aynı zamanda içinde “topluluk” olma fikrini de taşır. Acısını “topluluğuna- toplumuna” anlatamayan, beklediği çareyi kendi dilinde bulamayan bir insanın, pekâlâ başka dilde konuşması ve tepkisini o dilde ifade etmesi normaldir. Oysa her ağıt kendi dilinde yakılır, ağıt başka bir dile nakledilince öfkeli bir tepkiye dönüşür yalnızca.

Özyaşar, Muhteşem İmkânsızlık’ta yalnızlığı, çaresizliği, belleksizliği, en çok da bu olamama halini dil üzerinden kuran. Çünkü dil, bir topluluğun içine yerleştiği anlamdır. Dünya Ana’nın söz-

leri biçimsel açıdan bu imkânsızlığa, dahası belleksizliğe işaret eder.

Yazar, denemenin devamında şunları söyler: “Dünya Ana’nın Felaket’i anlatırken önce Zazaca, sonra Zazaca-Türkçe ve en sonunda kırılmış bir Türkçeyle konuşması, onun böyle dilden dile geçişi, bana kalırsa Felaket’in yarattığı tahribatı ve Felaket’in dildeki tezahürünü de gösterir.”

Burada bahsedilen felaketi iki dilin de arasında kalmak olarak düşünmek gerekiyor. Maalesef kendi dilinin yabancıları olunca insan, başka bir dilin yerlisine de dönüşemiyor haliyle. Dünya Ana’nın felaketi tam da budur. Fakat burada bu felaketin kaynağına inildiğinde, başka bir dil kadar kendi dilinin topluluğu olamamanın da etkisi görülür. Haliyle kendi dilinin topluluğu olamamak, kendi topluluğunun dilinden yoksun kalmaktır. Dünya Ana’nın konuştuğu Zazacanın binlerce yıllık mazisi olmasına rağmen yazılı kaynaklarının en eskisi sadece 150 yıl önce kaleme alınmıştır. Felaketin burada, sözün mürekkebe dönüşmemesinde başladığını söylemek yanlış olmaz herhalde.

1875 yılında Osmanlı-Rus savaşında Diyarbakırlı iki Zaza Rus güçleri tarafından esir alınır. Rus subaylardan biri bu iki Zaza’nın konuşmasına tanıklık eder. Rus subay onları konuşturup söylediklerini olduğu gibi iki sayfalık bir kâğıda not alır. Dünya Ana’nın konuştuğu dilin yazılı kaynaklardaki geçmişi işte bu kadardır. Henüz uluslaşmamış, kendi dilinde eserler vermemiş ve belleğini kendi dili üzerinden yaratamamış bir topluluğun-toplumun başka bir dilde ağıt yakması anlaşılırdır.

‘SİZİN GÖREVİNİZ BU: HİKÂYE ANLATMAK’

Özyaşar, El Eli Tanır denemesinin girişinde, Kürtlerin hikâye anlatmadaki meziyetinden bahseder. Bunda yazıyla bir bellek oluşturmamanın payı çoktur. Galiba Kürtlerin toplumsal belleği anlattığı hikâyeleri kadardır, hikâyeleri uzatması ve çoğaltması da daha çok hatırlamak içindir. Muhteşem İmkânsızlık denemesindeki “Felaket” denen trajedi belki de yazıyla kurulamayan ve yalnızca sözlü geleneğe dayanan bu bahtsız ilişkidir:

“Bana öyle geliyor ki, Kürtler sanki hikâye anlatmak için gelmiş dünyaya. Allah onlara, ‘Hadi, sizin de göreviniz bu: Hikâye anlatmak’” demiş gibi, Kürtler de ömrü hayatı boyunca hikâye anlata anlata, hikâye olmuş sanki. Özenle bakınız etrafa, yediden yetmişe bütün Kürtler hikâyeye inanmış sesleriyle hikâyeler anlatıp durur. Üstelik bu hikâyeleri, öyle efendiye, ötekine anlatıyormuş gibi yaparken aslında kendilerine, kendi kendilerine yorulmamacak bir sesle anlatırlar.” (2)

‘Özyaşar, El Eli Tanır denemesinin girişinde, Kürtlerin hikâye anlatmadaki meziyetinden bahseder. Bunda yazıyla bir bellek oluşturmamanın payı çoktur. Galiba Kürtlerin toplumsal belleği anlattığı hikâyeleri kadardır, hikâyeleri uzatması ve çoğaltması da daha çok hatırlamak içindir. Muhteşem İmkânsızlık denemesindeki “Felaket” denen trajedi belki de yazıyla kurulamayan ve yalnızca sözlü geleneğe dayanan bu bahtsız ilişkidir’

'Ayna Çarpması ve Sarı Kahkaha öykülerinde, Aslı Gibidir denemesindeki izleklerin benzerine rastlanır. Dolayısıyla dil ve dil bağlamında "toplumsal bellek" meselesinin her üç kitapta karşımıza çıkması, yazarın bilinçli bir tercihle metnini bu istikamette kurduğunu gösteriyor. Zira kişinin kendi dilinden uzaklaşması, başka bir dilin sancısına dönüşmesi belleksiz bir topluluk yarattığı kadar, kendine, kültürüne yabancılaşmayı da beraberinde getirir.'

Rus subayın yazdıklarıyla günümüze kalan iki sayfalık Zazaca metnin, binlerce yıllık tarihi olan bir toplumun ilk yazılı metni olmasından daha büyük bir felaket olabilir mi? Dünya Ana'nın trajedisinin, iki dil arasında sıkışmasının ve belleğinin hiçbir yere ait olmamasının nedeni bu değil midir? Destanların, atasözlerinin, deyimlerin, hikâyelerin, masalların ve halk efsanelerinin bir kültürün kendi varlığını sürdürmesi açısından pekâlâ önemi büyüktür. Fakat bütün bunların başka bir dilin/dillerin saldırısı altında varlığını uzun süre devam ettirmesi mümkün değildir.

ÖZYAŞAR'IN DİLLE KURDUĞU İLİŞKİ

Şehitler, Şahitler, Sonra İşte Kelimeler ve Parçalı Bulut İstasyonlar: Diyarbakır Tren Garı denemeleri yine aynı izlek üzerinden sürekli dille kurulan ilişkiye dair göndermelerle doludur. Ayna Çarpması ve Sarı Kahkaha öykülerinde, Aslı Gibidir denemesindeki izleklerin benzerine rastlanır. Dolayısıyla dil ve dil bağlamında "toplumsal bellek" meselesinin her üç kitapta karşımıza çıkması, yazarın bilinçli bir tercihle metnini bu istikamette kurduğunu gösteriyor. Zira kişinin kendi dilinden uzaklaşması, başka bir dilin sancısına dönüşmesi belleksiz bir topluluk yarattığı kadar, kendine, kültürüne yabancılaşmayı da beraberinde getirir. Bu noktada bir yazarın kendi dilinde eserler verememesi, başka bir dilin parçası olmasının nedenlerinin altı özellikle çizmeli. Bu meselenin ayrıca başka bir yazının konusu olduğunu söylemek gerekiyor.

Ayna Çarpması'nın, Gece Silgisi isimli öyküsünde bir oğlun annesine dair düşündüklerini okuruz. Çocuğun söyledikleri çarpıcıdır:

"Ben o yaşta, annemden utanırdım o zaman: Başındaki yazmasından, altın dişlerinden, alnındaki dövmeden, en çok en çok da Türkçe bilmeyişinden, öyle çok utanırdım. Sırf bu yüzden; annemin okula gelmesini istemez, sınıf arkadaşlarımdan hiçbirini evimize götürmez, sokağımızın yakınından bile geçmezdim. Öğretmenimizin ünite dergisinde gösterdiği anneler, neden farklıydı benim annemden? Benim annem, neden şişman ve hep siyahtı?"

Burada bahsi geçen anne sanki Dünya Anadır. Dil üzerinden kurulamayan ilişki, anne ile oğlu iki yabancıya dönüştürmüştür. Oğlunun kendisinden utandığı, arkadaşlarını evlerinin uzağından bile geçirmedeği, başkasına ait dili bilmediği için oğlunun kendisinden utandığı annenin trajedisi "felaket" değil de nedir? Hikâyenin devamında evde arama yapan polislerin, billur bir Türkçeyle, "Yukarıda Allah, yerde biziz" sözlerini okuruz. Annenin kederi ve oğlunun anne utancı bu sözlerle daha bir belirginleşir. Devamında oğlun dilinden annenin sözlerini okuruz. An-

nenin dilsizliğinde, yaşamındaki felaketlerden devşirip kırık bir Türkçeyle söylediklerinde, Dünya Ana'nın dille kurduğu yabancı öfkenin benzeri vardır. Her iki anne de belleksiz bir topluluğun acısını haykırır. "Kimimiz, kimsemiz yok, derdi annem. O an inandım." (4)

Hemen hemen bütün denemelerde, konuşulan dilin makas değiştirmesine özellikle vurgu yapılır:

"Aslında sadece bunu demeliydim galiba:

İki ray arasındaki yakınlık ya da uzaklık kadardı her şey.

Oldu, bitti.

Oldubittiye geldi her şey." (5)

"Bazı sözcükleri söylemenin bedelini ağır ödetirler size. Çünkü bazı sözcükleri öğrenmenin yaşı olduğu gibi, bazı sözcüklerin de yaşının olduğunu yıllar yıllar sonra öğrenirsiniz sözcüklerin bu topraklarda ne kadar eski ve hâlâ taze, ne kadar yaşlı ve hâlâ genç olduğunu: 'Biji!' ve 'Bimire!' mesela, ya da 'Kahrolsun!' ve 'Yaşasın!'" (6)

Randal'ın kitabında geçen onca şeyi okuyunca, kitabının adının neden Bunca Bilgiden Sonra Ne bağışlaması? olduğunu anlamak zor değil. Her acı kendi dilini ve kimliğini yaratır çünkü. Randal'ın kitabının yapıtaşları ile Özyaşar'ın Aslı Gibidir denemesinin yazılış amacı benzerlik gösterir neredeyse. Nitekim Sarı Kahkaha'nın Yan öyküsünde Aslı Gibidir'de geçen denemelerin yazılış nedeni anlatılır sanki.

"Vaktiyle buranın çevre köylerinde aksi, ters istikamette giden bir şeyler olduğunda; sözgelimi yağmur vaktinde yağmadığında, hükümet topuyla tüfeğiyle saldırdığında, nehirler kan rengine büründüğünde ya da bin yıl sonraya gömülen kuyulardaki kemikler bulunduğunda, köyün ahali eline silahını alıp köyün en yüksek tepesine veya dağın en dik yamacına çıkıp gökyüzüne, Allah'a kurşun yağdırırmış. İşte gökyüzü birikmiş o kurşunlar üç gündür karla karışık yağıyordu bu şehre." (7)

İKİ DİLİN DE YERLİSİ OLAMAMAK

İki dil arasında kalmak, iki dilin de yerlisi olamamak değil midir? Başka bir dilde karşılık bulan, belleği başka dilde yaratılan her topluluk, kendisine yabancılaşır. Dilinden kopmasının acısını taşımayan, başka bir dilde yaratılan belleğini kendi dilinin ırmağında yıkayıp, sonsuzluk denizine akıtma gayreti içinde olmayan her topluluk, kendisine yabancılaşmaya ve yok olmaya mahkûmdur. Özyaşar'ın Sarı Kahkaha'sının ve Ayna Çarpması'nın kendi diline çevrilmiş olması, başka dillerde kaleme alınmış ve çevrilmeyi bekleyen ciltler dolusu metnin olduğu düşünüldüğünde, oldukça önemli.

Aslı Gibidir'deki denemeler, Sarı Kahkaha ve Ayna Çarpması'ndaki hikâyeleri yaşanan acı, terk edilmişlik, yalnızlık ve öfke minvalinde üçüncü kişilerin tanıklıklarının hikâyesi olarak karşımıza çıkar.

Randal bir topluluğun yaşadıklarının neden kayıt altına alınmadığını merak eder, öyle anlaşılıyor ki bunun nedeni kendi dilinin yazıyla kurması gereken sağlıklı bir ilişkisinin olmayışıdır. Fakat dil ve aidiyet meselesi böyledir diye yaşanan onca acının kaydı tutulmamalı mıdır? Belki bu noktada sorulması gereken en önemli soru budur.

Dünya Ana'nın "kimsizliği" ile Randal'ın bahsettiği dilsiz kimsesizler aynı acının farklı zamanlarda yaşayan insanlarıdır. Tarihe düşülen bu notlar, başka dilde de olsa yaratılan bu belleği eninde sonunda kendi kökleriyle buluşturacaktır. Hayati olan, hâlihazırda yaşanan acıların kaydının tutulmasıdır.

Belki de bütün bu yaşananları şiirsel bir duyarlılıkla mürekkebine akıtan Eliot'ın dizelerine bırakmak gerekir. Acılar azalacaksa, insanlık az da olsa ümidini içinde taşıyacaksa, bunda şairlerin ve bu yazıya vesile olan yazarların yarattığı miras sayesinde olacaktır.

Aslı Gibidir-Diyarbakır Hikâyeleri,
Murat Özyaşar, 116 syf., Doğan
Kitap, 2019.

“Bunca bilgiden sonra, ne bağışlaması? Düşün ki
Tarihin aldatici yolları, yapay dehlizleri çoktur,
Ve iletir, aldatır fısıldayan aşırı hırslarla,
Yönlendirir bizi boş şeylerle. Düşün ki
Verir o, dikkatimiz ne zaman dağılsa
Ve ne verirse verir öyle esnek bir şaşkınlıkla
Ki bu veriş aç bırakır özlemleri. Çok geç verir
İnanılmayan ne varsa, ya da hala inanılıyorsa,
Yalnız anılarda, uyanan tutkuyu. Çok erken verir
Güçsüz ellere, ne gelirse aklına sonsuz olunabilecek,
Bir korkuyu üretinceye dek reddediş. Düşün
Ne korku, ne de ataklık kurtarır bizi. Acayip huyları
Yaratan bizim kahramanlığımızdır. Erdemleri
Üstümüze salan bizim arsız suçlarımızdır.
Bu gözyaşları silkelenmiştir öfke ağacından.” (8)

Jonathan C. Randal, Bunca Bilgiden Sonra Ne Bağışlaması, Çev. Faysal Nerse, Avesta Yayınları, S.41

Aslı Gibidir, Murat Özyaşar, Doğan Kitap, S.51

Ayna çarpması, Murat Özyaşar, Doğan Kitap, S. 28

a.g.e. S. 28

a.g.e. S. 101

Aslı Gibidir, Murat Özyaşar, Doğan Kitap, S.51

Sarı Kahkaha, Murat Özyaşar, Doğan Kitap, S.22

Çorak ülke Dört Kuartet ve Başka Şiirler, T. S. Eliot. Çev. Suphi Aytimur, Adam Yayınları, 2. Baskı, S. 39

Murat Özyaşar: Kırılmış dilden kastım bu!

Murat Özyaşar'ın yeni kitabı Aslı Gibidir- Diyarbakır Hikâyeleri Doğan Kitap etiketiyle okuyucu ile buluştu. Özyaşar, eylem ve protestolarda atılan sloganların Türkçeden Kürtçeye, Kürtçeden Türkçeye sorgusuz sualsiz nasıl geçtiğini, bugün daha korkusuz olan çocukları, acılı gerçekliğini büyülü bir gerçekliğe dönüştüren elektriklerin kesilmesinden ve duvarlardaki mermi izlerine dokunarak tanıyan Kör Recep'i, Dünya Ana'yı, bir mahpusluk hikâyesinin içinde adı gerçekten Zindan olan o insanı, Deli Hayriye'yi anlatırken şöyle diyor: Sözün gücü var ben inanıyorum. İnanmasam yazmazdım.

Adalet Çavdar

'Murat Özyaşar, Aslı Gibidir kitabını "Seni kıran kır olsun! diyen o çocuklara ve Mavi Lorîn'e büyü'sün!" diyerek ithaf etmiş. Kızı Mavi Lorîn'e şimdiki zamana ve yakın geçmişe dair bir tanıklık, bir hatırat, evden bir bakış bırakmak istemiş.'

Bazı şehirlerin insanların üzerinde garip bir etkisi vardır. Oralı değildir ama özlersin. 2015 yılında gerçekten cebimde çok az bir parayla yola çıkmıştım. Hedeflerimden biri Diyarbakır Newroz'una gidebilmektir. (Ne garip Diyarbakır mı, Diyarbakır mı yoksa Amed mi yazmalı. Yoksa nevroz mu, newroz mu? Kelimeler ve hatta harflerin politik görüş beyan ettiği bir çağdayız.) Diyarbakır Newrozunu benim için hayret kelimesinin karşılığı olmuştur. Bu hayret kelimesi yazının ilerleyen sayfalarında yeniden karşınıza çıkacaktır.

Bana hayret sözcüğünü ve o bir kez görüp beni hayrete düşüren aynı zamanda kendine hayran bırakan kenti, Diyarbakır'ı Murat Özyaşar'ın Doğan Kitap tarafından yayınlanan yeni kitabı Aslı Gibidir: Diyarbakır Hikâyeleri tekrar hatırlattı. Özyaşar'ın çeşitli gazete ve dergilerde Diyarbakır üzerine yazdığı yazıların bir derlemesi bu kitap. Aslı ve gibidir tamlamasının üzerinden giderek gölgeler, gerçekler ve labirentler çizerek metinlerin vurgusunu artıran çizer ise Selçuk Demirel.

Kitapla ilgili röportaj yapmak istediğimi belirttim Murat Özyaşar'a, o ise sohbet edelim, dedi. Bu yazı hem benim kitabı okurken düşündüklerime, hem de yazarla yaptığımız sohbete dayanıyor. Her yerde her daim karşılaşan iki insan olarak bu kitap ve Gazete Duvar sayesinde biz de birbirimizi dinleme ve tanışma fırsatı bulmuş olduk.

Murat Özyaşar, Aslı Gibidir kitabını "Seni kıran kır olsun! diyen o çocuklara ve Mavi Lorîn'e büyü'sün!" diyerek ithaf etmiş. Kızı Mavi Lorîn'e şimdiki zamana ve yakın geçmişe dair bir tanıklık, bir hatırat, evden bir bakış bırakmak istemiş. İstanbul'a yakın zamanda gelen yazarlardan biri Özyaşar. Aslen Diyarbakırlı. Orada doğmuş, büyümüş...

'KÜRTÇE DÜŞÜNÜP TÜRKÇE KONUŞUYORSUN'

Yedi yaşından sonra okula gitmeye başlayınca Türkçeyi öğrenmiş, pek çok orali gibi. Bu öğrenme sürecinin nasıl olduğunu konuşurken; "Aslında Türkçeyi de Kürtlerden öğreniyorsun, haliyle kırılmış bir dil ile tanışıyor ve kendini ifade etmeye başlıyorsun, dünyayı ve eşyayı da bu kırılmış dil üzerinden anlamaya çalışıyorsun. Sözelimi 'Dünya soğuktur' diyorsun mesela. Sen bu cümleyi normal sanıyorsun. Sonra birine bu cümleyi kurduğun zaman o da tuhaf tuhaf yüzüne bakınca anlıyorsun ki burada bir gariplik var. Cümle böyle değilmiş, ama bu cümle normal karşılanıyordu Diyarbakır'da. Yadırganmıyordu. Çünkü aslında söylemek istenen havanın soğuk olduğu, çünkü 'dünya' sözcüğü Kürtçede 'hava' anlamına da geliyor. Aslında Kürtçe düşünüp Türkçe konuşmaya çalışıyorsun, kırılmış dilden kastım bu!" diyerek anlatıyor.

"Kırk yılda orada yaşasanız yine hayret kipiyle bakmak zorunda olduğunuz bir yer Diyarbakır," diye tanımlıyor. "Burayla, yani Türkiye'nin batısıyla tanıştıktan sonra insanlar çocukluklarını, ilk gençliklerini anlatınca ben de hayrete düştüm. Bizim orada yaşadığımız o hal ile burada yaşayanların yaşadığı bu hal aynı değildi. İki tarafta iki ayrı büyüme hikâyesi vardı. Muhatabı öteki olan bir dili var yazıların, ama yine de kendine anlatan kendini tanımaya dönük bir dili de var bence metinlerin" diyerek anlatıyor.

Aslı Gibidir- Diyarbakır Hikâyeleri iki dillilik üzerine yazılmış metinlerden oluşuyor. Özyaşar'ın etimolojiye ve farklı dillere duyduğu ilgi bu kitabın metinleri içerisinde ele alınan kelimelerin hikâyelerinde de ortaya çıkıyor. Dili zaman içerisinde genellikle 1950'lili yılların yazarlarını okurken öğrenmiş yazar. Şimdi ise dille oynuyor, eğip büküyor. Yükleme öznenin yerini değiştirip devrik cümle kurmaktan bahsetmiyorum bu oyundan söz ederken. Kelimeler, cümle kuruluşları ve anlamları, anlama çabası içerisinde anlatmayı tercih etmiş hikâyelerini. Bu tercih bu metinlerin zamansız olmasını da sağlamış aynı zamanda. Özyaşar'ın anlatmayı tercih ettiği hikâyeler ve kelimelerin yirmi yıl önce nasıl bir geçerliliği var ise yirmi yıl sonrasında da o geçerlilik yerinde duracak gibi duruyor bugünden bakınca. Umarım gerçekliğimiz değişebilir. Dil gibi içe içe yaşadığımızın farkına varabiliriz.

'GENİŞ BİR ZAMANA VARABİLSEK...'

İnsanların hikâyelerini anlatırken onların isimlerinin ya da

'Dili zaman içerisinde genellikle 1950'lili yılların yazarlarını okurken öğrenmiş yazar. Şimdi ise dille oynuyor, eğip büküyor. Yükleme öznenin yerini değiştirip devrik cümle kurmaktan bahsetmiyorum bu oyundan söz ederken. Kelimeler, cümle kuruluşları ve anlamları, anlama çabası içerisinde anlatmayı tercih etmiş hikâyelerini. Bu tercih bu metinlerin zamansız olmasını da sağlamış aynı zamanda. Özyaşar'ın anlatmayı tercih ettiği hikâyeler ve kelimelerin yirmi yıl önce nasıl bir geçerliliği var ise yirmi yıl sonrasında da o geçerlilik yerinde duracak gibi duruyor bugünden bakınca.'

lakaplarının hikâyelerine nasıl yer veriyor ise onun hayatını etkileyen ya da peşine düştüğü kelimelerin hikâyelerini de aynı biçimde anlatıyor. Bütün bu anlatıları örerken okurun üzerinde büyük bir etki bırakmasının nedeni ise hikâyeyi trajik bir yerden değil olağan biçimiyle ele alması. Yoksa “kimsesiz” kelimesinin bir hecesinin düşmesiyle ilgili anlattığı hikâye ile “kimsiz” bir halkı anlatmayı bir metin ya da şiirle de anlatmayı tercih edebilirdi elbette. Andrey Platonov’un Can romanında geçen bir cümleyi hem kendi hatırlıyor konuşurken hem de bana hatırlatıyor “İçlerinde Türkmenler, Karakalpaklar, birkaç Özbek, Kazaklar, İranlılar, Kürtler, Beluciler ve kim olduğunu unutmuşlar vardı.” Sonra da “Keşke hangi milletten olduğumuzu unutsak ya da bu denli hatırlatılmasa, öyle geniş bir zamana varabilsek” diyor Özyaşar.

Unutmanın yanı sıra yeniden hatırlamayı ve anlatmayı tercih ediyor. İnsanın kendi hikâyesinin ya da gördüğü ve bir şekilde anlatmak istediği hikâyelerin arkasına gizlenmiyor. İnsan başından geçen bir şeyi yaşarken tam manasıyla anlamıyor. O gün aştığımız eşik, yürüdüğünüz yol, düştüğünüz yer bir zaman sonra onu bir başkasına anlattığınız zaman bir manaya bürünüyor, sizin hikâyeniz oluyor. İnsanın kendini ve derdini kendi sesinden duymasının önemli olduğunu düşünenlerdenim ben. Özyaşar’ın bu yazılarını okurken anlıyorsunuz ki yazar dönüp geçmişine tekrar tekrar bakmış ve orada onun ve tanıdığı pek çok insanın kendileri olmasını sağladığı yerleri bulmaya çalışmış. “Kendimizi tanımamız için başka bir şeyin aynalaması lazım” diyor yazar, “ Kendi hikâyenize sığınırsanız, bunu yüceltirseniz tuzağa düşersiniz. Mağdurun diline yaslanmamamız lazım.”

Aslı Gibidir- Diyarbakır Hikâyeleri aslında tam da buradan çıkıyor. Murat Özyaşar kitabının adını ve içeriğini şöyle anlatıyor; “Yazarın şehrin gerçekleriyle, sokaklarıyla, belgeleriyle kurduğu ilişki, bir tarihçinin ‘gerçeklik ve dokümanterle’ kurduğu ilişkiye benzemez, yazarın metni daha çok ‘Aslı Gibidir’ kaşesinin basıldığı belgenin özelliklerini taşır. Çünkü ‘Aslı Gibidir’ mührünün basıldığı belge aslında ne ‘kopyadır’ ne de ‘aslıdır’, ancak ve ancak ‘Aslı Gibidir’. Mührün kimin elinde olduğu önemlidir burada, iktidar kimse mühür onun elindedir ve ‘Aslı Gibidir’ mührünü basma yetkisi ondadır. Yazar da şehir ve gerçeklikle kurduğu ilişkide, tüm olup bitenleri kendi metnine yedirme noktasında iktidardır ve mühür onun elindedir. Aslında bu kitapta anlatılanlar kurmaca olduğu gerçek, gerçek olduğu kadar kurmaca özelliğini de taşıyor yer yer, bu sebeple anlatılanlar ne aslıdır, ne de kopyasıdır, bu metinleri özetleyecek üst başlık Aslı Gibidir”.

‘Aslı Gibidir- Diyarbakır Hikâyeleri aslında tam da buradan çıkıyor. Murat Özyaşar kitabının adını ve içeriğini şöyle anlatıyor; “Yazarın şehrin gerçekleriyle, sokaklarıyla, belgeleriyle kurduğu ilişki, bir tarihçinin ‘gerçeklik ve dokümanterle’ kurduğu ilişkiye benzemez, yazarın metni daha çok ‘Aslı Gibidir’ kaşesinin basıldığı belgenin özelliklerini taşır. Çünkü ‘Aslı Gibidir’ mührünün basıldığı belge aslında ne ‘kopyadır’ ne de ‘aslıdır’, ancak ve ancak ‘Aslı Gibidir’. Mührün kimin elinde olduğu önemlidir burada, iktidar kimse mühür onun elindedir ve ‘Aslı Gibidir’ mührünü basma yetkisi ondadır. Yazar da şehir ve gerçeklikle kurduğu ilişkide, tüm olup bitenleri kendi metnine yedirme noktasında iktidardır ve mühür onun elindedir.’

'Elinize aldığınızda göreceksiniz ki 114 sayfalık bir kitap sadece Aslı Gibidir- Diyarbakır Hikâyeleri. Ama insanın içinde ve aklında kapladığı yer o kadar hafif değil. Meryem Ana'nın hikâyesini okurken sızlayan vicdanınızdan utanacağınız ve vicdan üzerine uzun uzun düşüneceğiniz kadar ağır bir kitap. "Sözün gücü var ben inanıyorum. İnanmasam yazmazdım." diyor Murat Özyaşar.'

'KİTABI ALDIM ELİME AMA BENİM DEĞİLMİŞ HİSSİ OLDU'

Kitapları ana diline çevrilmeye başladığında ne düşündüğünü sordum, "İlk kitap Ayna Çarpması Kürtçeye çevrildiğinde çok heyecanlanmıştım. Kitabı aldım elime ama benim değilmiş hissi oldu. Onu başka birileri çevirdi, üzerine uzun uzun düşündü, ama başka birileri yapmış oldu. Ben onun bir parçası oldum sadece." diyerek cevapladı.

Özyaşar, eylem ve protestolarda atılan sloganların Türkçeden Kürtçeye, Kürtçeden Türkçeye sorgusuz sualsiz nasıl geçtiğini, bugün daha korkusuz olan çocukları, acılı gerçekliğini büyülü bir gerçekliğe dönüştüren elektriklerin kesilmesinden ve duvarlardaki mermi izlerine dokunarak tanıyan Kör Recep'i, Dünya Ana'yı, bir mahpusluk hikâyesinin içinde adı gerçekten Zindan olan o insanı, Deli Hayriye'yi anlatıyor.

Elinize aldığınızda göreceksiniz ki 114 sayfalık bir kitap sadece Aslı Gibidir- Diyarbakır Hikâyeleri. Ama insanın içinde ve aklında kapladığı yer o kadar hafif değil. Meryem Ana'nın hikâyesini okurken sızlayan vicdanınızdan utanacağınız ve vicdan üzerine uzun uzun düşüneceğiniz kadar ağır bir kitap. "Sözün gücü var ben inanıyorum. İnanmasam yazmazdım." diyor Murat Özyaşar. Bu devirde bizimle inandıklarını paylaştıkları için teşekkür etmemiz gerekiyor.

‘Kimsiz’lerin kimi olmak için yazmak

Murat Özyaşar, insanların unutmama, görmezden gelme, önemsememe hastalığını eleştiriyor Aslı Gibidir: Diyarbakır Hikâyeleri’nde. Felaketlerin normalleşmeye başladığı bir coğrafyanın hafızası olmaya çalışıyor. Kısa hayatlarımız boyunca rast geldiğimiz felaketleri de hatırlıyoruz kitabı okurken. Sadece son birkaç yılı gözümüzün önüne getirdiğimizde bile kanımız donuyor: Diyarbakır, Suruç, Ankara’da patlatılan bombalar... Günlerce süren sokağa çıkma yasakları... Sokaklarda sürüklenen Hacı Lokman Birlik’in, cenazeşi, yedi gün yerde kalan Taybet Ana’nın görüntüleri... Ortadoğu coğrafyasındaki savaş...

Doğuş Sarpkaya

Bazı yazarlar bazı şehirlerle yahut mekânlarla anılmayı hak ederler. Tarık Dursun K. denince aklımıza İzmir düşer mesela. Sevgi Soysal denince Ankara'nın, Yaşar Kemal deyince Çukurova'nın kafamızda canlanması da bundandır. Yaşayan yazarlarımızda da gözlemlenen bir şey bu: Ahmet Büke İzmir'e, Onur Çalı, Mahir Ünsal Eriş Kuzey Ege'ye iliştilir. Murat Özyaşar adını duyunca Diyarbakır yolculuğuna çıkacağımızı hissetmemiz bundan. Bu yazar, ilk kitabı Ayna Çarpması (2008) ile hem önemli öykü ödülleri almış hem de kendi okur kitlesini yaratmayı başarmıştı. 2015'te yayımlanan Sarı Kahkaha ise okurun uzun bekleyişini ödüllendiren bir kitap olarak göze çarptı. Her iki kitapta ana mekân Diyarbakır'dı. Doğrusu, ismi şehirlerle anılan yazarların çoğunda rastlanan bir özellik Özyaşar'ın öykülerine de sinmişti. Diyarbakır, anlatının mekânı değil sanki karakteri olmaya başlamıştı.

Murat Özyaşar'ın üçüncü kitabı Aslı Gibidir: Diyarbakır Hikâyeleri bu durumu bir adım ileri taşıyor ve Diyarbakır, kitabın ana karakteri oluyor. Yazarın çeşitli mecralarda kaleme aldığı yazıların bir derlemesi olan kitapta nefes alıp veren, sürekli hareket halinde, kırılan, düşen, dizi kanayan, ayağa kalkan, direnen bir kentin hikâyelerini anlatıyor, Özyaşar. Hem denemeye hem de öyküye göz kırpan metinler, aynı zamanda Özyaşar'ın yazınsal yolculuğunu anlamada bir pusula işlevi görme özelliği taşıyor. Şunu başta belirtmekte fayda var: Saf bir Diyarbakır güzellemesi ile karşılaşmıyoruz kitapta; güzelliklerinin yanında zaafı, eksikleriyle birlikte anlatılıyor şehir.

KIRIK BİR DİL KIRIK BİR ŞEHİR

Aslı Gibidir: Diyarbakır Hikâyeleri, tüm kitaba yayılacak bir dil tartışmasıyla başlıyor: "Diyarbakır'da yaşamak, Kürtçenin yasaklı olması sebebiyle temiz bir Kürtçenin konuşulmadığı, yaşayanların Türk olmaması sebebiyle temiz bir Türkçenin de konuşulmadığı, herhangi bir dilin herhangi bir ağız, şive ve lehçesinin de konuşulmadığı, hele hele bir aksanın hiç konuşulmadığı, ancak ve ancak "aksayan" bir dilin konuşulduğu, gramatik ve semantik bağlamda Türkçeye Kürtçenin birbirine fena halde bulaştığı, bulaşmakla kalmayıp birbirini feci kıldığı bir dilin içine doğmak ve oradan konuşmaktır". Dillerin birbirini kıldığı bir ortamdan konuşmak, Diyarbakırlılar için bir eksiklik değil, imkândır. Özneyi kuran dildir ama insanın özne olabilmesinin ön koşulu o dille kurduğu ilişkidir. Özyaşar, açılış yazısında Diyarbakır insanının dille kurduğu ilişkiyi masaya yatırır ve şehrin politik atmosferinin etkisiyle özne olma, dolu söz söyleme potansiyellerinin ne kadar yükseldiğini örnekler. Ama bu örnekler belirli bir politik tavır alıştan ziyade kişilerin Diyarbakır'ın atmosferini deneyimleme tarzlarına odaklanır. Dolu söz ve özne olma vurgusu önemli. Abdurrahman Aydın bir yazısın-

'Dillerin birbirini kıldığı bir ortamdan konuşmak, Diyarbakırlılar için bir eksiklik değil, imkândır. Özneyi kuran dildir ama insanın özne olabilmesinin ön koşulu o dille kurduğu ilişkidir. Özyaşar, açılış yazısında Diyarbakır insanının dille kurduğu ilişkiyi masaya yatırır ve şehrin politik atmosferinin etkisiyle özne olma, dolu söz söyleme potansiyellerinin ne kadar yükseldiğini örnekler. Ama bu örnekler belirli bir politik tavır alıştan ziyade kişilerin Diyarbakır'ın atmosferini deneyimleme tarzlarına odaklanır.'

'Yazar, Aslı Gibidir: Diyarbakır Hikâyeleri'nde dille, dilin olanaklarıyla ve felaket koşullarında dilin yaşamıyla ilgili söz aldıktan sonra insan hikâyelerine odaklanmaya başlıyor. Makarna yemeyen Niyazi'yi, sarı-kırmızı tişörtünü paramparça eden Zindan'ı, neden ödev yapmadın sorusuna "Geçen yıl arkadaşımın evine gittim" diye başlayıp uzun uzun yanıtlayan öğrenciyi tanıyoruz böylece. İnsan hikâyeleri, Diyarbakır'ın daha da ete kemiğe bürünmesine hizmet ediyor ama.'

da bunu çok güzel özetler: "Dolu-sözde, konuşucu, sözü üstlenir. Söylenenin öznesi olarak, söylediğinden ve söylerken söylemediklerinden sorumlu olduğunun farkındadır. Bu bakımdan yalnızca bir aralıkta özne olunabilir; tahkim edilmiş bir mevzide değil."

Özyaşar, dil ve özne olma ile ilgili tartışmayı burada noktalamaz. Evet, dillerin birbirini kırdığı durumlar kimi zaman imkânlar yaratır ama kimi zaman da ezilen halkların dilini geri dönüşsüz bir şekilde bozguna uğratar. Özyaşar, Çayan Demirel'in Dersim '38 Belgeseli'ndeki Dünya Ana'nın tanıklığına dikkat çekerken tam da bu durumu işaret eder: "Dünya Ana'nın Felaket'i anlatırken önce Zazaca, sonra Zazaca-Türkçe ve en sonunda kırılmış bir Türkçeyle konuşması, onun böyle dilden dile geçişi, bana kalırsa Felaket'in yarattığı tahribatı ve Felaket'in dildeki tezahürünü de gösterir. Çünkü bu Felaket zamanında yitirdiğimiz sadece canlar olmamış, dil de bu Felaket'ten nasibine düşeni almıştır."

FELAKETİ ANLATMAK

Yazar, Aslı Gibidir: Diyarbakır Hikâyeleri'nde dille, dilin olanaklarıyla ve felaket koşullarında dilin yaşamıyla ilgili söz aldıktan sonra insan hikâyelerine odaklanmaya başlıyor. Makarna yemeyen Niyazi'yi, sarı-kırmızı tişörtünü paramparça eden Zindan'ı, neden ödev yapmadın sorusuna "Geçen yıl arkadaşımın evine gittim" diye başlayıp uzun uzun yanıtlayan öğrenciyi tanıyoruz böylece. İnsan hikâyeleri, Diyarbakır'ın daha da ete kemiğe bürünmesine hizmet ediyor ama.

Özyaşar, insanların unutmama, görmezden gelme, önemsememe hastalığını da eleştiriyor Aslı Gibidir: Diyarbakır Hikâyeleri'nde. Felaketlerin normalleşmeye başladığı bir coğrafyanın hafızası olmaya çalışıyor, yazar. Kısa hayatlarımız boyunca rast geldiğimiz felaketleri de hatırlıyoruz kitabı okurken. Sadece son birkaç yılı gözümüzün önüne getirdiğimizde bile kanımız donuyor: Diyarbakır, Suruç, Ankara'da patlatılan bombalar... Günlerce süren sokağa çıkma yasakları... Sokaklarda sürüklenen Hacı Lokman Birlik'in, cenazesi, yedi gün yerde kalan Taybet Ana'nın görüntüleri... Orta-doğu coğrafyasındaki savaş... Her gün Akdeniz'de, Ege Denizi'nde batan mülteci gemileri... Tüm bunlar yaşandıktan sonra dünya dönmeyecek zannediyoruz ama hiçbir şey olmamış gibi akıp gidiyor yaşam. Unutmanın "iyileştirici" gücü her şeyi kişisel ve toplumsal hafızadan silmek için işliyor. Daha olay yaşanırken bile bir iki haftaya unutulacağını, orada yaşamını yitirenlerin isimlerinin aklımıza gelmeyeceğini düşününce insanlığımızdan utanıyoruz.

Karanlık başlıklı yazı tam da bunu vurgulayarak başlıyor: "Herkesin bilmediği ama hiç kimsenin bildiği bir şey bu." Sonra hafızanın derinliklerine kazımak istermiş gibi "Bütün dünya bilsin" diye sesleniyor, Murat Özyaşar. Kimsiz kalmışların kimi olmak için yazdığını hepimize hatırlatarak...

Diyarbakır: Kederiyle, kaderiyle bir yerli olmak

Murat Özyaşar'ın, "Aslı Gibidir: Diyarbakır Hikâyeleri" adlı metni Diyarbakır, Diyarbekir, Amed -hangi ismi kullanırsak kullanalım -bir kente ait hissetmenin tüm duygusunu getiriyor okura. Anadilde yazma sorununa dair tartışmaya tekrar bakma fırsatı yakalarken, dilencilerin bile politik olduğu sokaklarda, bazen ışıkla, çoğu zaman keder ve karanlıkla dolaştırıyor: İstasyonlar, kentin başka yakaları, fakirlik, çocukluk, devletin elini hep üzerinde hissettirdiği insanlar, hikâyeler, anlamı başka anlamı çağırın kelimeler, dengbejler, yaslar, tanıklar, tanıklıklar, Newroz ateşinin coşkusu, ara sokakların kovalamacası...

Kentin hâfızası orada yaşayanların onu taşımasıyla var olur. Birey bir kenti seviyorsa onu imkânları ve imkânsızlıklarıyla birlikte kalbinde ve belleğinde taşır. Onun için kent çeşitli anlamlara gelir, hele ki ömrünün çoğunluğunu aynı yerde geçirmişse, yaşamının dönemlerine göre mekânın taşıdığı anlam da değişir. Bir yerli olmak oraya kendini ait hissetmek, her sokağını tüm yaşanmışlıklarıyla içine doldurmak demektir bazen. O kentin tüm kuytularını bilmek, umutlu umutsuz zamanlarının izini taşımak, sonrasında dönüp yaşanmış anlara bakmak, genellikle bellekte kalan duygusal çağrışımlarla birlikte ona eşlik etmek demektir. Hele ki bu kent bir coğrafyanın "öte" tarafına düşüyorsa, egemenlerin politikalarından payına düşeni çokça alıyorsa o zaman oralı olmanın anlamı değişir. Kent artık kimlik gibi taşınır. Bizimki gibi coğrafyalarda genellikle "Nerelisiniz?" sorusuyla karşılaşmak bundandır. Eğer yaşadığınız yer "damgalı" bir mekân ise o damga çabucak size bulaşır; önyarguların, dik bakışların hedefi olmanız da olasıdır.

Emek Erez

'Özyaşar, bir yerli olmayı, yukarıda bahsettiğimiz tüm anlamlarıyla Diyarbakırlı olmak üzerinden ele alırken, ana dil meselesi, bir yazarın kendi dilinde yazamamasının olanakları ve olanaksızlıkları gibi konular üzerine de epey kafa yoruyor. Metin ayrıca yakın tarihe göndermeleriyle hem kentin belleğinden hem de özne olarak bahsedilen anları yaşayan yazarın tanıklığından izler taşıyor. Gerçek mi kurgu mu olduğunu ayırt edemediğiniz karakter hikâyelerinde, buruk bir neşe ile gülümsemeye devam ettiriyor ve bu kederli neşenin anlamı üzerine düşündürüyor.'

Tüm bunlar aklıma Ali Aydın'ın "Küf" (2013) filminin bir sahnesini getirdi. Film, kayıplara ve kayıp yakınlarının yaşadıkları sıkıntıya odaklanıyordu. Oğlunu arayan Ercan Kesal'ın canlandırdığı Basri karakteri, yolu zorunlu olarak karakola düştüğünde, ona sorulan "Nerelisin?" sorusuna, verdiği "Malatyalı'yım" cevabı ile kendisine yönelik bahsettiğimiz önyargıyla karşılaşılıyordu. Böylece bir yerli olmanın bazen kişinin yaşamını coğrafi bir kadere hapsedebildiği gerçekliğiyle karşılaşılıyordu.

Tüm bunlardan bahsederken aslında bir kitaba sözü getirmeye çalışıyorum: Murat Özyaşar'ın son kitabı, "Aslı Gibidir: Diyarbakır Hikâyeleri". Doğan Kitap etiketiyle okurla buluşan metin, Selçuk Demirel'in desenleriyle hayat bulmuş. Yazarın farklı dönemlerde çeşitli mecralarda yazdığı yazılardan derlenen kitapta, Özyaşar, bir yerli olmayı, yukarıda bahsettiğimiz tüm anlamlarıyla Diyarbakırlı olmak üzerinden ele alırken, ana dil meselesi, bir yazarın kendi dilinde yazamamasının olanakları ve olanaksızlıkları gibi konular üzerine de epey kafa yoruyor. Metin ayrıca yakın tarihe göndermeleriyle hem kentin belleğinden hem de özne olarak bahsedilen anları yaşayan yazarın tanıklığından izler taşıyor. Gerçek mi kurgu mu olduğunu ayırt edemediğiniz karakter hikâyelerinde, buruk bir neşe ile gülümsemeye devam ettiriyor ve bu kederli neşenin anlamı üzerine düşündürüyor.

DİYARBAKIR

Özyaşar, "Diyabakır'da Yaşamak" adlı yazısında dil meselesiyle başlıyor. Kürtçenin yasaklı olmasının, kentin yaşayanlarının Türkçeyi tam olarak bilmemesinin ortaya çıkardığı "aksayan" bir dilden söz ediyor. 'Dilin aksaması ne demektir' üzerine düşünürsek; bu bir dilin tam bir ifadeye kavuşamaması anlamına gelir. Hani dilinin ucuna gelir ve ortaya çıkmaz ya söylemeye çalışılan, sanırım bu böyle bir durumdur. Zihinden tartarak dile getirmeye çalıştığınızın orada bir yerde asılı kalmasıdır. Yazarın Diyarbakırlı olmayı dil ile ilişkilendirdiği şu cümlelerdeki ifadesi gibi: "Diyarbakırlı olmak... Gramatik ve semantik bağlamda Türkçeyle Kürtçenin birbirine fena halde bulaştığı, bulaşmakla kalmayıp birbirini feci kırdığı bir dilin içine doğmak ve oradan konuşmaktır." Bu bahsedilenlerden anladığımız Diyarbakır sadece kent olarak değil, dil olarak da kendine has bir yer. Elbette bunun olumlanacak bir yanı yok evet, diller birbiriyle ilişki içindedir, saf dil diye bir şeyden de söz edemeyiz ancak gönül isterdi ki diller arası etkileşim zoraki olandan değil de ortaklıktan, yan yana olmaktan, komşuluktan kaynaklansın. Bu durumda yazarın cümlelerini haklıca kuralım: "Ey devlet kabahatlere gelesin".

PARÇALANMIŞ BEN

Elbette Diyarbakırlı olmak sadece “aksayan” bir dile doğmak anlamına gelmiyor. Özyaşar, bu yazısında Diyarbakırlı olmanın tüm anlamını ortaya koymaya çalışıyor. Örneğin; yaşlı bir “dayıya” mikrofon uzatan spikerin, “Devlet hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna, “Walla biz devletten memnunuz” yanıtını vermesi, Roj TV spikerinin kamerayı ve mikrofonu kapattıktan sonra, tüm yaşatılanları hatırlatıp isyan etmesi sonucu verdiği “o benim resmi görüşümdür” cevabı, bir yandan okuru gülümsetirken, diğer yandan bu cümlenin anlamı üzerine düşüncelere daldırıyor. Bu cümlenin söylediği bir korku veya sinme durumu değil çünkü bana kalırsa bu cümlenin gizlediği anlam bölünmüş bir benlikle var olma çabası. Asıl hissettiğini, kalbinden geçeni dile getiremem, kırgın bir ben hâli. Resmi ben ile kendi ben’i arasında sıkışıp kalan varlığın, çaresizce düşündüren durumu. Hiçbir zaman kendisi gibi olmamak, asıl varlığını duyumsayamamak.

Özyaşar, “Diyarbakır’da Yaşamak” yazısında bir yerli olmanın anlamını, tanıklığından yola çıkarak anlatırken, içeriden bir bakışla okuru Diyarbakır’ın çoklu varlığıyla buluşturuyor.

KİMSİZ’İN DİLİ

Murat Özyaşar, “Muhteşem İmkânsızlık” adlı yazısında dil konusunu tartışmaya devam ediyor. Bir yazar olarak ana dilinde yazamamasının nedenlerini ortaya koymaya çalışıyor. Devamlı karşı karşıya kaldığı “neden anadilinde yazmıyorsunuz” sorusuna cevabını samimice arıyor. Anadil hakkı konusunu tartışmasız bir şekilde kabullendiğini ifade ederken şunu ekliyor: “Zihin dünyama da, şeyleri kavrayışıma da, eşyayı anlama biçimime de sirayet eden bir “yarılmış dil” var. Ve ben bu dili, anadilim olarak görüyorum çok zamandır.” Yazarın bu dilden kastı melez bir dil değil, onun tanımlamasıyla “kırma” dil. Bu “kırma dil” kendi biçimini yaratan bir dil belki de. Ayrıca, majör bir dilde yaratılan minör bir imkâna da gönderme yapıyor bana kalırsa. Dilin kendince bulunduğu direnç, bir “kaçış çizgisi”.

Bu metinde bahsedilen Çayan Demirel’in Dersim ’38 Belgeseli’nden, Özyaşar’ın alıntılıdığı bir cümlenin de söylediklerini es geçmemeliyiz. Yazar şöyle söylüyor: “38 Dersim Felaketi’ne tanıklık eden Dünya Ana, belgeselde tanıklığını anlatırken önce saf bir Zazaca ile konuşmaya başlar, devamında Zazaca sözcüklerine Türkçe sözcükler karışır ve en sonunda ise konuşmasını kır edilmiş, kırılmış Türkçe bir cümle ile bitirir: “Kimsiz kaldım, kimsiz kaldım, derdime yanak yok.” Özyaşar sonrasında alt yazıda ve alıntılanan başka yerlerde, cümlenin

‘Anadil hakkı konusunu tartışmasız bir şekilde kabullendiğini ifade ederken şunu ekliyor: “Zihin dünyama da, şeyleri kavrayışıma da, eşyayı anlama biçimime de sirayet eden bir “yarılmış dil” var. Ve ben bu dili, anadilim olarak görüyorum çok zamandır.” Yazarın bu dilden kastı melez bir dil değil, onun tanımlamasıyla “kırma” dil. Bu “kırma dil” kendi biçimini yaratan bir dil belki de. Ayrıca, majör bir dilde yaratılan minör bir imkâna da gönderme yapıyor bana kalırsa. Dilin kendince bulunduğu direnç, bir “kaçış çizgisi”.’

“kimsesiz kaldım” olarak düzeltilmesinden de söz ediyor. Buradaki dilin kullanımı üzerine düşünmek gerekiyor bana kalırsa burada dilin kendince ifadesini bulduğu bir an ile karşı karşıyayız. Bu ifade için “yersiz yurtsuz” bir dil kullanımı demek yanlış olmayacaktır zannedersem. “Kimsiz kalmak” aynı zamanda imkânsız kaldığı an da dilin asıl söylemek istediğine yüklediği anlamın başka bir anlamı çağırması belki de. Özyaşar’ın “kayıp hece” olarak ifade ettiği bu durum bir anlamda dilin ifade edebilmek için direnmesi olarak tanımlanabilir. Bu ayrıca, yazarın ifade ettiği gibi felaketten kalan ve artık aynı olamayacak bir dile de gönderme yapıyor. Bu açıdan bakıldığında ana dille yazma tartışmalarında göz ardı edilen, özellikle edebiyat söz konusu olduğunda “minör edebiyat”ın imkânlarının çok konu edilmesinin bana kalırsa oysa minör edebiyatta, yani ana diliyle yazmayan yazarın majör dil ile edebiyat yapmasında, bulunan direnç noktası ve orada açılan yarık üzerine düşünmeyi atlamamak gerekiyor. Bu nedenle, Özyaşar’ın bu metninde neden Kürtçe yazmıyorsun sorusuna bulmaya çalıştığı yanıt, bu açıdan da tartışılabilir. Kürt bir yazarın Kürtçe ile yazmamasının, yazamamasının çok farklı nedenleri olabileceği gibi minör bir edebiyat yapmanın oldukça bireysel hikâyeleri bile politik bir zemine taşıdığını unutmamalı. Böyle bir edebiyat, anlatının değil de anlamın, biçimin değil de düzensiz, sterilin değil de çoğulun peşinden gitmek, dil de “kekeme” bir olasılık yaratmak anlamına gelebilir çünkü.

Murat Özyaşar’ın, “Aslı Gibidir: Diyarbakır Hikâyeleri” adlı metni Diyarbakır, Diyarbekir, Amed -hangi ismi kullanırsak kullanalım -bir kente ait hissetmenin tüm duygusunu getiriyor okura. Anadilde yazma sorununa dair tartışmaya tekrar bakma fırsatı yakalarken, dilencilerin bile politik olduğu sokaklarda, bazen ışıkla, çoğu zaman keder ve karanlıkla dolaştırıyor. İstasyonlar, kentin başka yakaları, fakirlik, çocukluk, devletin elini hep üzerinde hissettirdiği insanlar, hikâyeler, anlamı başka anlamı çağırın kelimeler, dengbejler, yaslar, tanıklar, tanıklıklar, Newroz ateşinin coşkusu, ara sokakların kovalamacası... Kısacası bir coğrafyanın acısı, tatlısı, öfkesi, kederi, yası ama her şeye rağmen muzipçe direngen bir neşeyle gülümsemesi... Kitabı okurken ve üzerine düşünürken, açıp dinlediğim o türkünün hissettirdiği gibi:

“Diyarbakır yolunda toz olmuş dağılırım,
Bu hırçın depremlerle sarsılırım kanarım
Arkadaşların yüzü ağır ağır solarken
Gün doğar yaylalara, kahrımdan utanırım”

Aslı Gibidir-Diyarbakır Hikâyeleri,
Murat Özyaşar, 116 syf., Doğan Kitap,
2019.

Sözlü ve yazılı kültürün sınırında: *Aslı Gibidir*

Murat Özyaşar her şeyi sanki özenmeden not defterine çalاکalem yazmış gibi basit anlatıyor. İlk bakışta yüzeysel sanıp yanılıya düşeceğiniz az ve öz kelimeyle kurulmuş cümleler, bütün gücünü ve derinliğini yazarının bilerek doldurmadan bıraktığı boşluklardan alıyor. İlhamla veya büyük bir duygu seliyle alelacele değil, bir şiir gibi sabır ve bol deneme yanılmayla yazılmış yazılar bunlar. Buradan bakınca Özyaşar sadece Kürtçe ile Türkçenin kavşağında değil, aynı zamanda sözlü kültür ile yazılı kültürün sınırında da dolaşıyor.

Gökhan Yavuz Demir

Kelimelerle şeyler, hikâyelerle anlattığı insan hayatları arasındaki mesafenin genişliğini tahayyül edebilir miyiz? Sözle temsil, insan iradesinin ve zaman, bilinç, tarih ve yabancılaştırıcı sembolik düşünüşün işe dahil olmasıyla temsil ettiğine ne kadar yakın ne kadar uzak düşer? Suret, aslının yerini tutar mı veya aslı gibi olabilir mi?

Sözlükler suret kelimesinin tanımını şöyle veriyor: “(1) görünüş, biçim; (2) yazı veya resim kopyası, nüsha; (3) biçim, yol, tarz; (4) İslam felsefesinde varlığın görünen yanı, beş duyu ile algılanan yönü; (5) resim, fotoğraf; (6) yüz, çehre.” Tanrı insanı kendi suretinde yaratmıştı; edebiyatsa insanın asıl hikâyesinin suretlerini çoğaltmaya o günden beri hiç ara vermiyor—çünkü her anlatılışında hikâye yeni bir görünüş, çehre, yüz kazanıyor. Tıpkı Murat Özyaşar’ın yeni kitabı Aslı Gibidir’de anlatılan Diyarbakır hikâyelerinin hiç bilmediğimiz yüzlerin, çehrelerin; hiç aşına olmadığımız yolların, resimlerin, tarzların; beş duyumuzun algılama sınırlarının ötesinde kalmış politik varoluşların suretlerini çıkarırken asıl insanlık hâllerini zenginleştirmesi gibi.

Aslı Gibidir’i okumaya başladığınızda bütün bu sorularınıza bir cevap da buluyor ve anlıyorsunuz ki bazen suret, aslından daha etkili ve güçlüdür —belki de Humpty Dumpty- haklıdır ve bu sadece bir ustalık meselesidir. Murat Özyaşar böyle bir ustalıkla anlattıkça kelimelerle şeyler, hikâyeler ile aktardığı insan hayatları arasındaki mesafenin sınırları muhayyilemizde silinip gidiyor. Elde kalansa aslı gibi tecrübe ettiğiniz yüzlerin, çehrelerin, hayatların hüznü oluyor. İşte edebiyatın gücü!

ŞİİR, HİKÂYE VE DENEME ARASINDA GİDİP GELEN ÜSLUP

Ayna Çarpması ve Sarı Kahkaha kitaplarından tanıdığımız Murat Özyaşar şiir, hikâye ve deneme arasında gidip gelen üslubuyla sınırları alt üst ediyor. Sanki mısra mısra hikâye anlatmayı denermiş gibi bir havası var. İlk kitabı Ayna Çarpması’nı okurken yine bir hikâyesi olmayan kısa öykücülerimizin iç sıkıntılarında birini mi okuyorum diye hiç kaygılanmadığımı hatırlıyorum. Daha ilk cümleleriyle bana bir şey anlatacağını, ama bunu kesinlikle kendi bildiği şekilde yapacağını vadeden bir yazarla karşılaştığımı anlamıştım. O kitabın bütün hikâyeleri aynı seviyede değildi; bir yazar olarak inişleri ve çıkışları, deneyip yapabildikleri ve deneyip yapamadıkları bir aradaydı. Kaç yazar bütün hikâyelerini hep aynı zirveden, hiç seviye kaybetmeden anlatabilir ki zaten! Beni bir okur olarak asıl etkileyen ise, çağdaşım bir yazarın denemeye cüret ettikleri ve denemeyi aklından bile geçirmedikleri gözler önüne serdiği potansiyeliydi. Özyaşar’ın, Aslı Gibidir ile kesinlikle el arttırdığı aşikar.

‘Kaç yazar bütün hikâyelerini hep aynı zirveden, hiç seviye kaybetmeden anlatabilir ki zaten! Beni bir okur olarak asıl etkileyen ise, çağdaşım bir yazarın denemeye cüret ettikleri ve denemeyi aklından bile geçirmedikleri gözler önüne serdiği potansiyeliydi. Özyaşar’ın, Aslı Gibidir ile kesinlikle el arttırdığı aşikar.’

'Hiç gitmediğim toprakların, hiç görmediğim insanların hiç bilmediğim hikâyelerinden hiç tahayyül edemeyeceğim acıları ve yoklukları okuyorum. Özyaşar her şeyi sanki özenmeden not defterine çalakalem yazmış gibi basit anlatıyor. İlk bakışta yüzeysel sanıp yanılığa düşeceğiniz az ve öz kelimeyle kurulmuş cümleler, bütün gücünü ve derinliğini yazarının bilerek doldurmadan bıraktığı boşluklardan alıyor. İlhamla veya büyük bir duygu seliyle alélacele değil, bir şiir gibi sabır ve bol deneme yanılmayla yazılmış yazılar bunlar. Buradan bakınca Özyaşar sadece Kürtçe ile Türkçenin kavşağında değil, aynı zamanda sözlü kültür ile yazılı kültürün sınırında da dolaşıyor.'

ÇİFT DİLLİ YAZAR

Özyaşar da Kundera gibi, Cioran gibi, Maalouf gibi çift dilli bir yazar. Gerçi onun çift dilliliği politik veya entelektüel bir tercih değil. Daha çok felaketlere ve enkaza doyamamış bir coğrafyanın yazgısının dayattığı iç içe geçmeler, kesişmeler, kendi tabiriyle aksamalar ve birbirine bulaşmalar nedeniyle iki dilin birbirinde kırılıp hemhâl olduğu bir dille yazıyor. Onun dili bu anlamda bir başına ne Kürtçe ne de Türkçe; daha ziyade hem Kürtçe hem de Türkçe—Wittgensteinci mânâda bu coğrafyaya özgü müşterek bir hayat formunun dili.

İşte bu dille konuşan suretler, birbirinin peşi sıra bir geçit resmine başlıyor: "Allah mahkûmlarınızı serbest bıraksın, ölümlerinizin kemikleri bulunsun," diye dua eden dilenci; "kimsiz kalan" Dünya Ana; "karanlık zordur, herkes baş edemez," diyen Kör Recep; "doksanlarda bizi gizli gizli vuruyorlardı, şimdi açık açık vuruyorlar," diyen "bişey mişey"e ihtiyaç duymadan kafası güzel Sofi; abisini hapse yollayan Zindan; Siyasallı abisi sevmez sanıp makarna yemeyen Niyazi; dünyalar güzeli bir ana Meryem ve çok dahası sahneleri geldiğinde kısa, yalın, sade cümlelerle çıkıp kayıplarını, kırıklıklarını, hüznlerini, kendi hikâyelerini anlatıyorlar.

Hiç gitmediğim toprakların, hiç görmediğim insanların hiç bilmediğim hikâyelerinden hiç tahayyül edemeyeceğim acıları ve yoklukları okuyorum. Özyaşar her şeyi sanki özenmeden not defterine çalakalem yazmış gibi basit anlatıyor. İlk bakışta yüzeysel sanıp yanılığa düşeceğiniz az ve öz kelimeyle kurulmuş cümleler, bütün gücünü ve derinliğini yazarının bilerek doldurmadan bıraktığı boşluklardan alıyor. İlhamla veya büyük bir duygu seliyle alélacele değil, bir şiir gibi sabır ve bol deneme yanılmayla yazılmış yazılar bunlar. Buradan bakınca Özyaşar sadece Kürtçe ile Türkçenin kavşağında değil, aynı zamanda sözlü kültür ile yazılı kültürün sınırında da dolaşıyor. Konuşuyor gibi rahat yazıyor olmasının asıl sebebi, bu "üçü bir arada" hikâye-şiir-deneme formunun yazılı edebiyata yaslanmasına rağmen kendini var eden sesini Dengbêjlerden alması. Murat Özyaşar yazıyor ama aslında söylüyor, hem de çok güzel söylüyor.

Aslı Gibidir belki de aslından daha şiddetli, çarpıcı, göz yaşartıcı, tebessüm ettirici, canlı ve kaygılı suretlerin kitabı—sizin ve benim hikâyelerimizin birbirine bulaşıp iç içe geçtiği bir kitap. Murat Özyaşar gibi bir çağdaşımız olduğu için şanslıyız.

Hepsi Diyarbakır hikâyeleri

Murat Özyaşar, yeni kitabında her şeyi gönül gözüyle gören Kör Recep'in rehberliğinde Diyarbakır'ı anlatıyor. Kör Recep okuru elinden tutuyor, 'aksayan' dilden şehrin sokaklarına, kurşunlanmış duvarlara, berduşların avarelerine, 'eqo piçi' olmaya itirazı kadar götürüyor, şehri apaçık ediyor.

Murat Özyaşar'ın yeni kitabı Aslı Gibidir-Diyarbakır Hikâyeleri Doğan Kitap'tan çıktı. Yeni kitap heyecanlandırdı beni. Çünkü önceki kitaplarını okumuştum Özyaşar'ın ve bundan sonra ne yazarsa okurum diye düşünmüştüm. İlk kitap Ayna Çarpması'nı okuduğumda da aynı şeyi düşünmüştüm. İlk kitabı sevmiştim ama bundan sonra ne yapacaktı Özyaşar? Hemen her zaman ve ilk kitabını yayımlamış her yazar için bu soruyu sormak önemlidir. Bu soruyu sormaktaki niyet, elbette sevilen yazarın bir sonraki kitapta çitayı biraz daha yükseltmesini arzu etmektir. Bu nedenle bekleyiş sırasında belli belirsiz bir tedirginlik de hissettirir kendisini.

Hem niyet hem de niyetten kaynaklanan tedirginlik güzeldir. Bunu yazar birebir bilmez, bütün okurlarıyla bir araya gelip onları dinlemesi mümkündür çünkü. Kitap tanıtım yazılarından, önemli eleştirmenlerin değerlendirmelerinden beklentileri hisseder. O, yazar yani, yeni hikâyelerini kotarıırken, gazete ve dergi sayfalarından (şimdilerde sosyal medyadan

Vecdi Erbay

'Aslı Gibidir, size de resmi evrakların üzerindeki bir mührü çağrıştırdı mı? Çağrıştırsın çünkü kitaptaki metinler tam da bunu anlatmaya çalışıyor. Olaylar gerçek, kelimeler ve cümleler kurmacadır. Metinlerde yazarın kendi hayatı ile şehrin tarihi, dili ve bütün birikimi iç içe geçer de ondan. Yazar kendisini ve şehri anlatırken gerçek bir durumdan yola çıkar ve kurduğu her cümle kurmacaya evrilir, aslı gibi olur. Kopya değildir ve 'aslı' da değildir, aslı gibidir.'

da) kendisine ulaşanlarla yetinmek durumunda kalır genellikle. Elbette bu, yön tayini konusunda az şey değildir, hatta çok fazla şeydir.

Sarı Kahkahada enfes hikâyeler vardı. Kâmil karakterini unutmak mümkün değildir mesela. Bazı hikâyeler ise aceleye gelmiş ya da "nasıl olursa olsun, bunu anlatmalıyım" baskısı ve hızıyla yazılmış gibi bir hisse neden olmuştu bende. Ama bu kendi halindeki memnuniyetsizlik bile Murat Özyaşar'ın bundan sonra yazacaklarını merakla bekleme duygusunun önüne geçmedi. Çünkü Özyaşar', -üçüncü kitabını okuduktan sonra rahatça söyleyebilirim- dünyaya hikâye anlatmak için gelen insanlardan biridir.

GERÇEKLİK VE ÖZYAŞAR'IN KURGUSU

Yeni kitabı Aslı Gibidir, Diyarbakır Hikâyeleri. İki ayrı ismi var kitabın ama ve ben iki ismi "," ile ayırmayı tercih ettim. Çünkü iki ismin ancak virgülle birbirinden ayrılabilceğini ya da birbirini tamamlayabileceğini düşündüm.

Aslı Gibidir, size de resmi evrakların üzerindeki bir mührü çağrıştırdı mı? Çağrıştırsın çünkü kitaptaki metinler tam da bunu anlatmaya çalışıyor. Olaylar gerçek, kelimeler ve cümleler kurmacadır. Metinlerde yazarın kendi hayatı ile şehrin tarihi, dili ve bütün birikimi iç içe geçer de ondan. Yazar kendisini ve şehri anlatırken gerçek bir durumdan yola çıkar ve kurduğu her cümle kurmacaya evrilir, aslı gibi olur. Kopya değildir ve 'aslı' da değildir, aslı gibidir.

Böyle olması gerekir çünkü Murat Özyaşar bir hikâye anlatıcısıdır, tarihçi değildir. Belgeleri sorgularken ve diyelim sokakları tanıtırken bir tarihçiden farklı olacaktır. Yazar bunu bilendir ve mümkün kılandır. Anlattığı, bu nedenle 'aslı gibi' olacaktır.

'Diyarbakır Hikâyeleri', 'Aslı Gibidir'den sonra gelir. Yazarın sayfalar boyunca hikâyeler anlatacağını hissettirmek ya da uyar- mak ister gibi... Kendisiyle ve içine doğduğu şehirle, giderek bütün ülke ve dünyayla meseleler üzerine tartışırken, aslında hayatına yön veren ve yazılınca hikâye olan durumlardır 'Diyarbakır Hikâyeleri' içinde yer alanlar. 'Aslı Gibidir' mührünün sevimsizliğinden sonra elinden tutar (belki Kör Recep'in elinden tutar gibi), hikâyeler eşliğinde şehrin sokaklarına çıkarır okuru.

Sokaklarda ne var? Bir kişisel ve toplumsal tarihin olduğu muhakkak. Satırlar ilerledikçe kişisel ve toplumsal tarihin bir bütünlük içinde, birbirinin önüne geçmeden hikâye edildiğine tanık oluyoruz. Bu anlamda hakkaniyetli bir tutumdan söz etmek mümkün ama aslında Özyaşar, kişisel ve toplumsal tari-

hin birbirinden kopamamazlığının farkında olmanın avantajını kullanıyor. Sadece kendisini anlatsa yavan, sulu göz, hatta bencil olabilir; tek başına toplumsal tarihi anlatsa belgelerle yorabilir, okuru sokaklardan soğutabilir. Kitapta, kişisel olanla toplumsal olandan biri diğerinden önde olsa bile 'sıkıntılı' metinler çıkabilir ortaya. Kişisel ve toplumsal tarih, Diyarbakır sokaklarında kol kola, arada uzaklaşıp tekrar yakınlaşarak ve daha çok enfes bir uyumla birbirine yaslanarak ilerliyor.

DİL MESELESİ

Yıllar önce, ben İstanbul'da kardeşim Diyarbakır'da yaşarken arada telefonlaştık. "Nasılsın?" sorusunu, örneğin, "Kendime uzanmışım" dediğinde şaşırırdım, "Oğlum, elbette kendin için uzanacaksın, başkası için uzanılır mı?" diye çıkışırdım. Türkçesini düzeltmeye çalışırdım. Bu arada kardeşimin Diyarbakır'da üniversite okuduğunu ve iyi bir edebiyat okuru olduğunu belirtmeliyim.

Yıllar sonra Diyarbakır'a yerleştiğimde fark ettim: Eğitim hayatında yüksek notlar almış olabilirsin, birkaç üniversite bitirmiş olabilirsin ama karşına çıkan "Diyarbakırca"dan kurtulamıyorsun. Konuşma dilinde, örneğin soru eklerini kaldırmış Diyarbakırlılar. "Geldin mi?" demiyorlar, "Geldin" diyorlar. Sesteki vurgudan anlıyorsun soru sorulduğunu.

Daha çok örnek vermek mümkün ama bu benim "Diyarbakırca" dediğim meseleyi Murat Özyaşar'ın hikâyesinden okumanın daha keyifli olacağını düşünüyorum. Özyaşar Diyarbakır'da konuşulan Türkçeye "aksayan" diyor ve bence çok haklı, çünkü sahiden bir "aksan" yok burada. Bana, Diyarbakırlıların Türkçe dayatmasına bir isyan biçimi olarak da geliyor, bu dili bozup yeniden yapmak eylemi.

Bir de Türkçe yazan her Kürt yazara sorulan, "Neden anadilinde yazmıyorsun?" sorusuna cevap vermeye çalışıyor Özyaşar. O kadar çok şey yazıldı ve söylendi ki bu konuda, ne denirse eksik kalıyor. Özyaşar bu meseleyi de bilgi ile yaşanmışlık, gerçeklik ile kurguyu yan yana getirerek ifade etmeye çalışıyor. "Neden anadilinde yazmıyorsun?" sorusu hep sorulacak ama Özyaşar'ın samimi ve cevap niteliğindeki hikâyesi okunmayı ziyadesiyle hak ediyor.

HİKÂYELERİN ÖZETİ GİBİ

Kitaptan çok alıntı yapmak niyetinde değilim. Ama kısaca da olsa "Bazı Sözcüklerin Yaşı"ndan söz etmek isterim. Çünkü bu, kitapta yer alan bütün hikâyelerin ya da anlatılmak istenen mera-

'Daha çok örnek vermek mümkün ama bu benim "Diyarbakırca" dediğim meseleyi Murat Özyaşar'ın hikâyesinden okumanın daha keyifli olacağını düşünüyorum. Özyaşar Diyarbakır'da konuşulan Türkçeye "aksayan" diyor ve bence çok haklı, çünkü sahiden bir "aksan" yok burada. Bana, Diyarbakırlıların Türkçe dayatmasına bir isyan biçimi olarak da geliyor, bu dili bozup yeniden yapmak eylemi.'

mın özeti gibi geliyor bana.

“Bazı sözcüklerin Yaşı”nda “Ego Piçi” çıkıyor karşımıza. “Niye, ben ego piçiyem?” deyimini belki duymuştum ama çok üstünde durmamıştım. Murat Özyaşar, “Bazı Sözcüklerin Yaşı”nda çok iyi görünür kılıyor bu deyimi. Bir serzenişi, bir isyanı dile getiri bu deyiş. Daha güzeli, “Dost kim düşman kim belli olsun” niyetini de taşıyor beraberinde.

“Elbette ve tabii ki hiçbir anne çocuğunu tehlikeli sulara yollamak, kriminal durumlara bulaştırmak, başına bir fenalık gelmesine izin vermek istemez. Ancak daha önemli bir şey var ki, Diyarbakır’da hiçbir anne, çocuğunun ‘ego piçi’ olmasını asla istemez.” İşte bu nedenle, “Niye, ben ego piçiyem?” diye sorulduğunda akan suların durduğunu da ekler Özyaşar. Ve kim dost kim düşman, asıl bu sorudan sonra belli olacak.

Özellikle 1990’lı yıllardan sonra yeniden ve politik olarak şekillenen şehir ve ahalisinin özeti gibidir bu hikâyede anlatılan. Bu yıllarda büyüyen ve kim dost kim düşman göstermek biçimleriyle hemhal olan Özyaşar, kendi kuşağının sancılarını hikâye ediyor.

BİR ŞEHİRİN YAZARI OLMAK

Bitirirken, kitabı bir çeşit “şehir rehberi” olarak da okumak mümkün, demek isterim. Şehir rehberinin rotasını çizen yazar, ev içlerinden sokaklara taşan kimlik çatışmalarına, dil meselelerinden korkulara, silah seslerinden berduşların okuduğu avarelere kadar uzatır, Hicri İzgören gibi kimliğini soranlara yarasını göstermeye kadar vardırır.

Diyarbakır’ı anlatan ve buradan dünyanın kapılarını zorlayan özel bir kitaptır “Aslı Gibidir, Diyarbakır Hikâyeleri”. Bir sonraki kitabını da merakla bekleyeceğim Murat Özyaşar’ın ve öyle tahmin ediyorum ki yeni kitabıyla başka diyarların, başka kişilerin hikayelerini fısıldayacaktır.

Ama sonra, kitabı bitirirken, “Diyarbakır çok şanslı” diyorum, “Keşke her şehrin Murat Özyaşar, Şeyhmus Diken, Hicri İzgören gibi yazar ve şairleri olsa.”

RESİM ŞART NOTU

“Kılıç kalkan gürz ve at/Tâ çocukluğumdan beri/Ne buldumsa okudum/Sonunda anladım ki/Bir kitapta resim şart” demişti Cemal Süreya. Murat Özyaşar’ın hikâyelerine Selçuk Demirel’in çok güzel desenleri eşlik ediyor, Cemal Süreya’yı haklı çıkarır gibi.

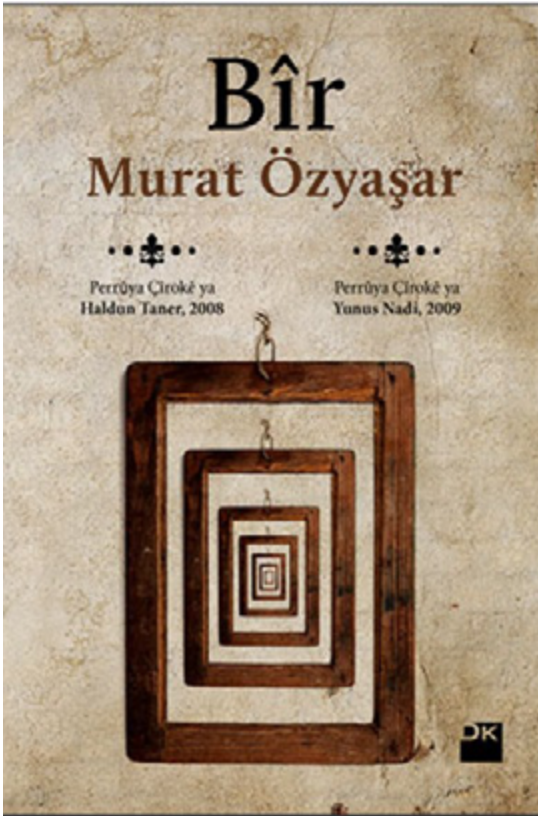
Aslı Gibidir-Diyarbakır Hikâyeleri, Murat Özyaşar, 116 syf., Doğan Kitap, 2019.

MURAT ÖZYAŞAR KİTAPLARI

Ayna Çarpması

Yazar: **Murat Özyaşar**
Yayınevi: **Doğan Kitap**
Sayfa Sayısı : **100**
Baskı Yılı: **2008**

Bîr

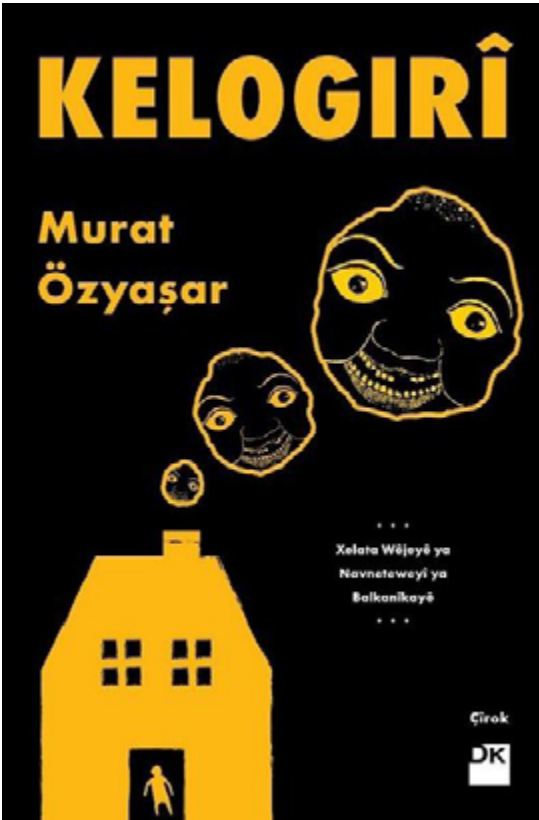
Yazar: **Murat Özyaşar**
Çevirmen: **Mehmet Said Aydın**
Yayınevi: **Doğan Kitap**
Sayfa Sayısı: **104**
Baskı Yılı: **2011**

MURAT ÖZYAŞAR KİTAPLARI

Sarı Kahkaha

Yazar: **Murat Özyaşar**
Yayınevi: **Doğan Kitap**
Sayfa Sayısı : **108**
Baskı Yılı: **2015**

Kelogiri

Yazar: **Murat Özyaşar**
Yayınevi: **Doğan Kitap**
Sayfa Sayısı: **104**
Baskı Yılı: **2019**

ETKİNLİK

SINEMADA İNSANLIK HALLERİ

12 Haziran 2019

Saat: 18:30

Akbank Sanat,

İstanbul

PENCERE

13 Haziran 2019

Saat: 19:00

Caddebostan Kültür
Merkezi A Salonu,

Antalya

KIZLAR VE OĞLANLAR

13 Haziran 2019

Saat: 20:30

Zorlu PSM - Turkcell
Platinum Sahnesi,

İstanbul

REYNMEN- CANBAY & WOLKER

14 Haziran 2019

Saat: 19:30

İzmir Arena,

İzmir

ETKİNLİK

**KÜRÜNDEN
KABARE**

14 Haziran 2019

Saat: 21:00

Dada Salon Kabarett,
İstanbul**BOULANGER TRIO**

18 Haziran 2019

Saat: 21:00

Odeon - Efes Antik Kenti,
İzmir**SERTAB ERENER**

20 Haziran 2019

Saat: 21:00

Zorlu PSM - Turkcell
Sahnesi,
İstanbul**DON KIŞOT'UM
BEN**

26 Haziran 2019

Saat: 21:00

Denizli Açık hava
Tiyatrosu,
Denizli

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Neredeyse Her Şeyin Kökeni

Yazar: **Graham Lawton**

Çevirmen: **Yonca Aşçı Dalar**

Yayınevi: **Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları**

Sayfa Sayısı : 256

Neden Sebze Yemek Zorundayım?

Yazar: **Dr. Emma Waddington, Dr. Christopher McCurry**

Çevirmen: **Sevgi Atlıhan**

Yayınevi: **Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları**

Sayfa Sayısı: 32

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

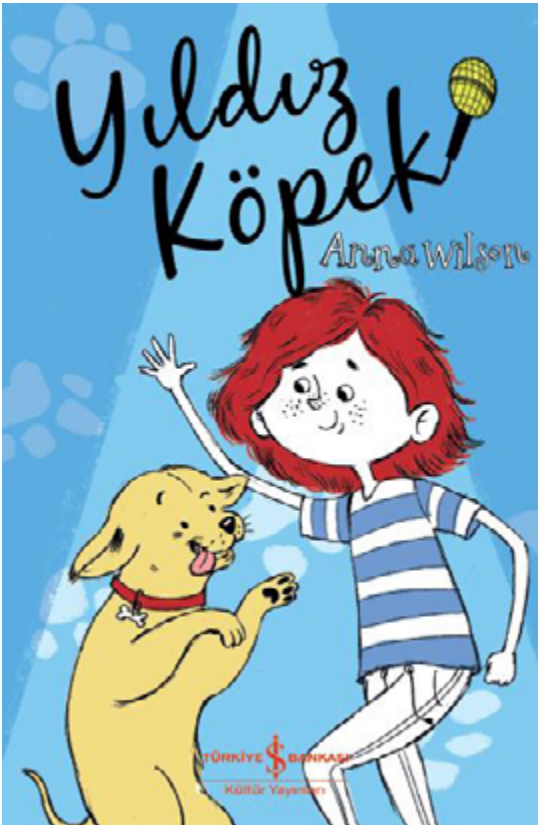
Gece Elçileri

Yazar: Ali Sparkes

Çevirmen: Fügen Yavuz

Yayınevi: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Sayfa Sayısı : 272

Yıldız Köpek

Yazar: Anna Wilson

Çevirmen: Bülent O. Doğan

Yayınevi: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

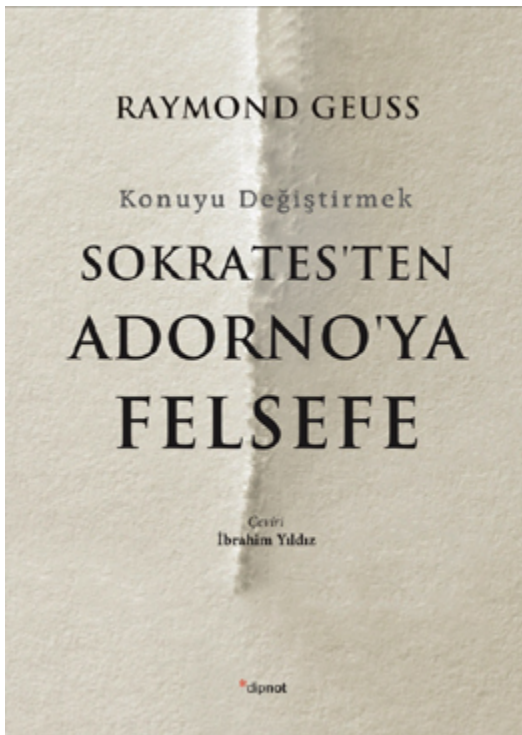
Sayfa Sayısı: 216

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Haiti Devrimi

Yazar: Carolyn E. Fick
Çevirmen: Galip Doğduaslan
Yayınevi: Dipnot Yayınları
Sayfa Sayısı : 416

Sokrates'ten Adorno'ya Felsefe

Yazar: Raymond Geuss
Çevirmen: İbrahim Yıldız
Yayınevi: Dipnot Yayınları
Sayfa Sayısı: 301

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Jonah Lehrer

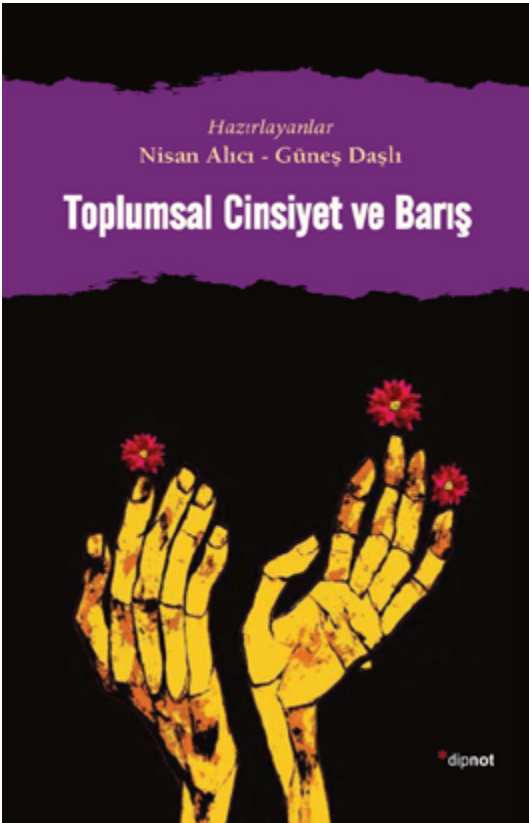
KARAR ÂNI

Beynimiz Karar Vermemizi Nasıl Sağlıyor?

Karar Anı

Yazar: **Jonah Lehrer**Çevirmen: **Ferit Burak Aydar**Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**Sayfa Sayısı : **288**

Toplumsal Cinsiyet ve Barış

Hazırlayan: **Güneş Daşlı, Nisan Alıcı**Yayınevi: **Dipnot Yayınları**Sayfa Sayısı: **195**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Küçük Pis Yeşil Böcek

Yazar: Füsun Çetinel

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa Sayısı : 88

Pauline

Derleyen: Alexandre Dumas

Çevirmen: Aslı Anar

Yayınevi: Ayrıntı Yayınları

Sayfa Sayısı: 192

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kız Kardeşim Seri Katil

Yazar: Oyinkan Braithwaite

Çevirmen: Betül Şenkal

Yayınevi: Mundi

Sayfa Sayısı : 224

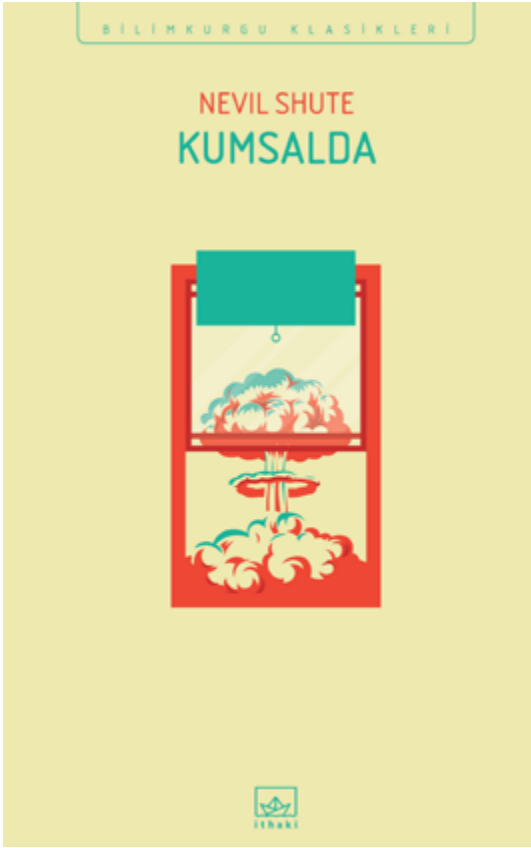
Beyaz Taşlar Diyarında Panik

Yazar: Nil Pröttel

Yayınevi: Ayrıntı Yayınları

Sayfa Sayısı: 112

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

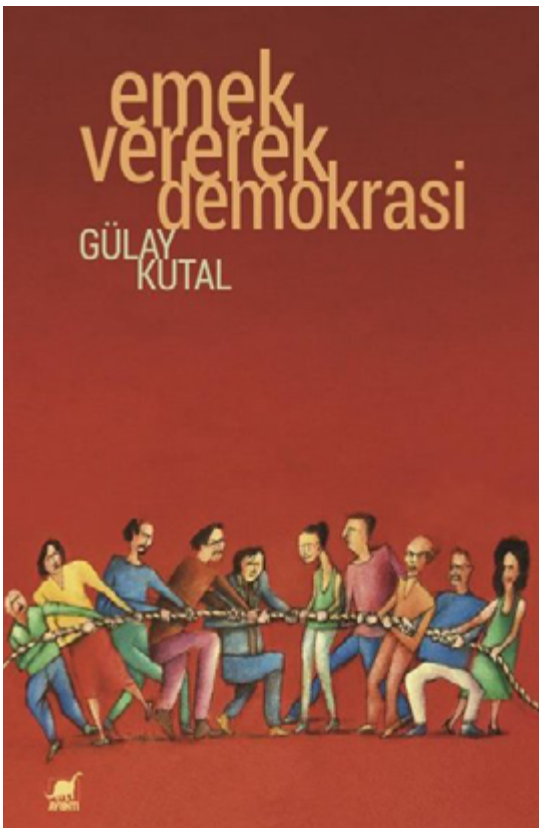
Kumsalda

Yazar: Nevil Shute

Çevirmen: Gizem Dinç

Yayınevi: İthaki Yayınları

Sayfa Sayısı : 296

Emek Vererek Demokrasi

Yazar: Gülay Kutal

Yayınevi: Ayrıntı Yayınları

Sayfa Sayısı: 272

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

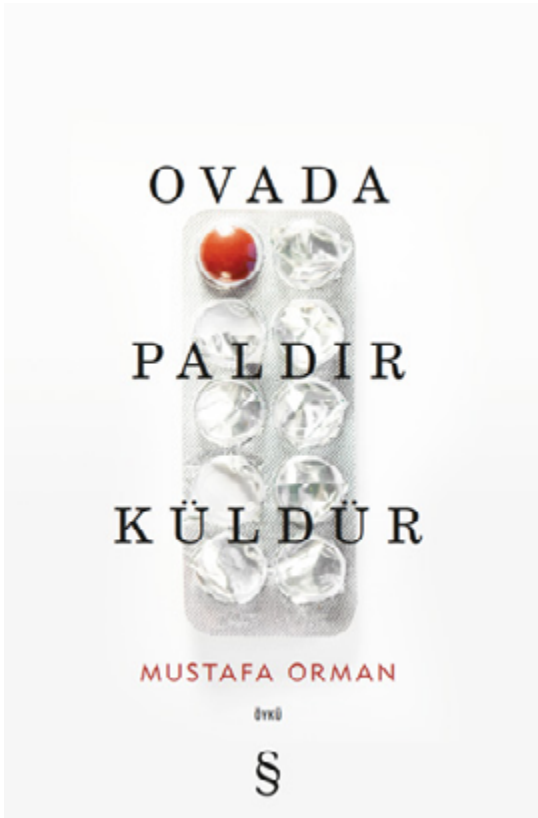

Operada Mücellâ Suzan

Yazar: **Bilgehan Uçak**

Yayınevi: Everest Yayınları

Sayfa Sayısı : 160

Ovada Paldır Küldür

Yazar: **Mustafa Orman**

Yayınevi: Everest Yayınları

Sayfa Sayısı: 120

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Eve Dönmeyen Hayvan

Yazar: **Murat Çelik**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı : **126**

Badeci Şeyh'in Sır Odası

Yazar: **Timur Soykan**
Yayınevi: **Kırmızı Kedi**
Sayfa Sayısı: **224**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

BEHÇET KEMAL YEŞİLBURSA

Bağdat Paktı

1950-1959

YERKÇESİ NUR NÖRVEN

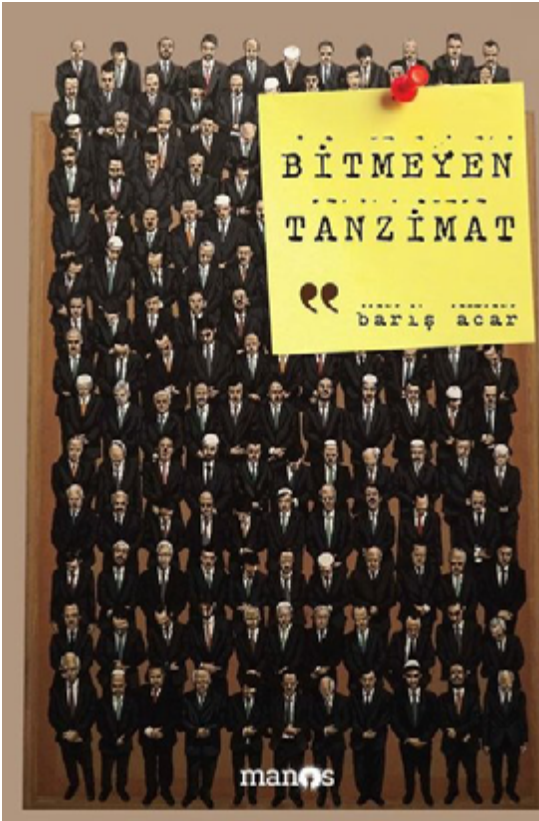

Bağdat Paktı 1950-1959

Yazar: Behçet Kemal Yeşilbursa

Yayınevi: VakıfBank Kültür Yayınları

Sayfa Sayısı : 368

Bitmeyen Tanzimat

Yazar: Barış Acar

Yayınevi: Manos

Sayfa Sayısı: 324

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

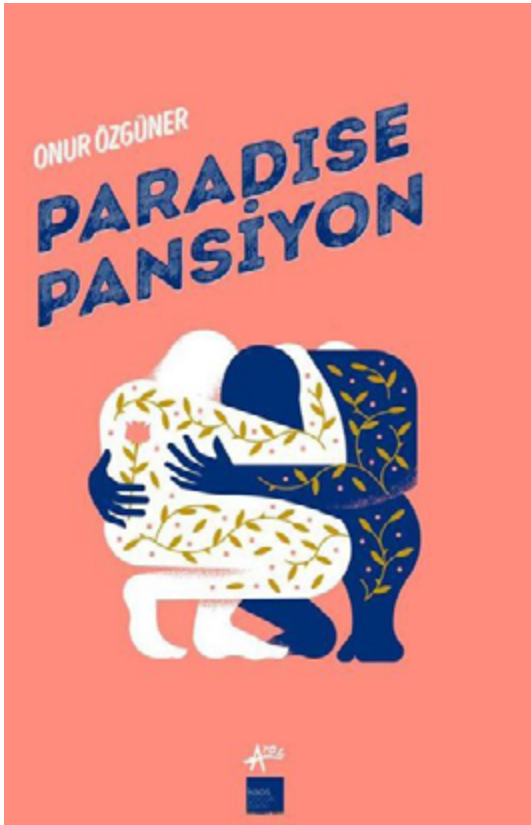

Bir Haziran Gecesi-Stonewall Devrimi'nin Biyografik Çözümlemesi

Yazar: **Diren Demir**

Yayınevi: **Kaos Çocuk Parkı**

Sayfa Sayısı : 154

Paradise Pansiyon

Yazar: **Onur Özgüner**

Yayınevi: **Kaos Çocuk Parkı**

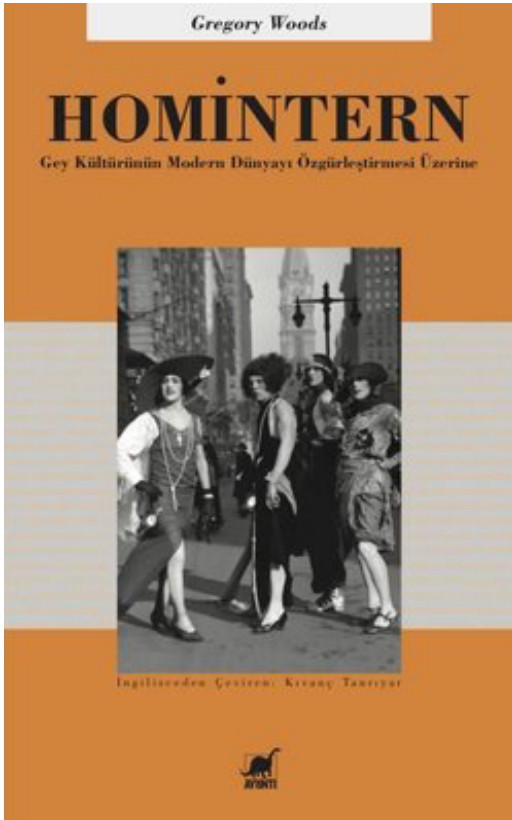
Sayfa Sayısı: 112

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Mapusane Çeşmesi

Yazar: Adnan Veli
Yayınevi: Kırmızı Kedi
Sayfa Sayısı : 480

Homintern-Gey Kültürünün Modern Dünyayı Özgürleştirmesi Üzerine

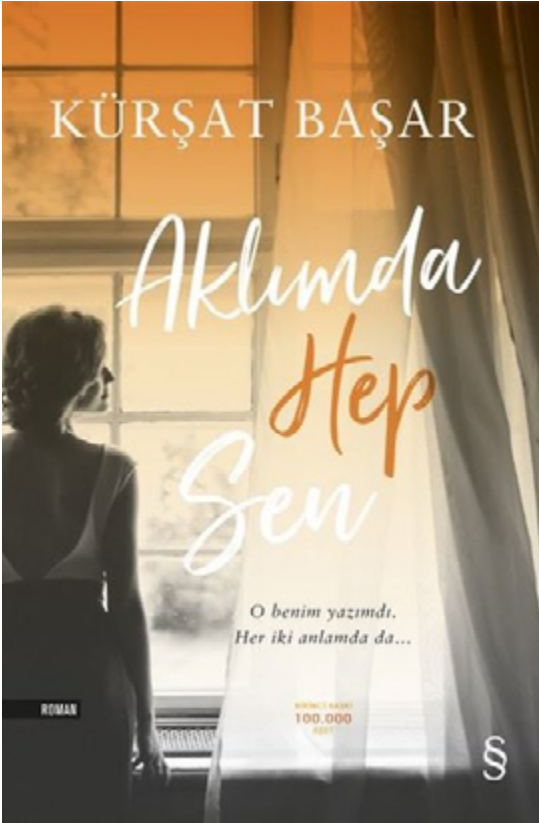
Yazar: Gregory Woods
Yayınevi: Ayrıntı Yayınları
Sayfa Sayısı: 576

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Armut'un A'sı Zürafa'nın Z'si

Yazar: **Birol Bayram**
Yayınevi: **Nesin Yayınevi**
Sayfa Sayısı : **44**

Aklımda Hep Sen

Yazar: **Kürşat Başar**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **392**

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT

1. Bir İdam Mahkumunun Son Günü

Victor Hugo , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

2. 1984

George Orwell, Can Yayınları

3. Şeker Portakalı

Jose Mauro De Vasconcelos, Can Yayınları

4. Hayvan Çiftliği

George Orwell, Can Yayınları

6. Körlük

Jose Saramago, Kırmızı Kedi

7. Fahrenheit 451

Ray Bradbury, İthaki Yayınları

8. Beyaz Zambaklar Ülkesi

Grigory Petrov, Karbon Kitaplar

9. Olağanüstü Bir Gece

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

10. Simyacı

Paulo Coelho, Can Yayınları

11. Fareler ve İnsanlar

John Steinbeck, Sel Yayıncılık

12. İçimizdeki Şeytan

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

13. Cesur Yeni Dünya

Aldous Huxley, İthaki Yayınları

14. Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

15. On Dakika Otuz Sekiz Saniye

Elif Şafak, Doğan Kitap

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT DIŐI

- 1. Bir Ömür Nasıl Yaşanır?**
Hayatta Doğru Seçimler İçin Öneriler
İlber Ortaylı, Kronik Kitap
- 2. Momo**
Michael Ende, Pegasus Yayınları
- 3. Tüfek, Mikrop ve Çelik**
Jared Diamond, Pegasus Yayınları
- 4. Kendine İyi Davran Güzel İnsan**
Beyhan Budak, Destek Kitap
- 5. Metastaz**
Barış Pehlivan-Barış Terkoğlu, Kırmızı Kedi
- 6. Gerçek Tıp Yitik Şifanın İzinde**
Aidin Salih, Yitik Şifa
- 7. İfsa**
Toygun Atilla, Kırmızı Kedi
- 8. Her Şey Değişir**
Anette Inselberg, Destek Yayınları
- 9. IKIGAI - Japonların Uzun ve Mutlu Yaşam Sırrı**
Hector Garcia, Francesc Miralles, İndigo Kitap
- 10. Sirkadiyen Beslenme**
Ayşegül Çoruhlu, Doğan Kitap
- 11. İyi Hissetmek**
Dr. David Burns, Psikonet Yayınları
- 12. Hayvanlardan Tanrılara Sapiens**
Yuval Noah Harari, Kolektif Kitap
- 13. Türk Askeri Kültürü**
Kolektif, Kronik Kitap
- 14. İrade Terbiyesi**
Jules Payot, Ediz Yayınevi
- 15. Vazgeçebilmek**
Guy Finley, Destek Yayınları

